

ธรรมธุรกิจ

พระอาจารย์สงบ มนฺตฺสฺนฺโต

เทศน์บนศาลา วันที่ ๒๖ มีนาคม ๒๕๕๖

ณ วัดป่าสันติพุทธาราม (วัดป่าเขาแดงใหญ่) ต.หนองกวาง อ.โพธาราม จ.ราชบุรี

ตั้งใจฟังธรรม ธรรมะจะเกิดขึ้นต่อเมื่อเราประพฤติปฏิบัติธรรม ธรรมะที่เกิดขึ้น ถ้าธรรมะเป็นธรรมชาติ สิ่งนี้เป็นผลของวิญญูะ สิ่งที่เป็นผลของวิญญูะ พยายามจะพิสูจน์กันว่าโลกนี้มีอายุประมาณกี่ปี โลกนี้ นักวิทยาศาสตร์ยังเถียงกันได้ไม่จบว่า โลกนี้ ในเมื่อสสาร สิ่งต่างๆ พิสูจน์แล้วว่าโลกนี้อายุเท่าไร เห็นไหม ผลของวิญญูะ เพราะโลกนี้เป็นอินฺทฺย สิ่งที่เป็นอินฺทฺยเพราะองค์สมเด็จพระสัมมาสัมพุทธเจ้าบอกไว้ในอินฺทฺย ๔

๑. พุทฺทฺวิสัย

๒. โลก

๓. กรรม

๔. ฌาน

นี่เป็นอินฺทฺย อินฺทฺยคือว่ามันไม่มีที่สิ้นสุด มันยังคิดไม่จบ คิดไม่จบเพราะองค์สมเด็จพระสัมมาสัมพุทธเจ้าบอกว่าเป็นอินฺทฺย สิ่งที่เป็นอินฺทฺย โลกนี้เป็นอินฺทฺย ฉะนั้น สิ่งที่เราจะเป็นความจริงขึ้นมา การประพฤติปฏิบัติธรรมขึ้นมา สัจธรรมความจริงที่เราเข้าใจ เรารู้ของเรา ความเข้าใจในปัจจุบันนี้ เราว่าเราเข้าใจธรรมะ เข้าใจธรรมะเพราะเราศึกษาธรรมะขององค์สมเด็จพระสัมมาสัมพุทธเจ้า

เวลาองค์สมเด็จพระสัมมาสัมพุทธเจ้าเกิดมาเป็นเจ้าชายสิทธัตถะนะ สละราชสมบัติออกมา นั่นคือโลก สละราชสมบัติออกมาแล้วเป็นองค์สมเด็จพระสัมมาสัมพุทธเจ้า พยายามรื้อค้นอยู่ ปัญจวัคคีย์ออกมาอุปัฏฐาก อย่างนั้นก็เป็โลกเพราะเป็นฉานโลกีย์ ฉานโลกีย์ปฏิบัติแบบโลก มันก็ได้ผลเป็นโลกๆ มา แต่เวลาองค์สมเด็จพระสัมมาสัมพุทธเจ้าประพฤติปฏิบัติมาถึงที่สุดแล้ว วางสิ่งนั้นไว้ วางสิ่งนั้นไว้ว่ามันไปไม่ได้ มันไปไม่ได้ เรื่องโลกๆ ทั้งนั้นเลย แต่เวลาองค์สมเด็จพระสัมมาสัมพุทธเจ้าระลึกถึงตั้งแต่ว่าเป็นราชกุมารนั้น

เวลาเป็นราชกุมารนั้น สิ่งนี้คือบารมีธรรม บารมีที่องค์สมเด็จพระสัมมาสัมพุทธเจ้าสร้าง สมคุณงามความดีมา การสร้างสมคุณงามความดีเป็นพระโพธิสัตว์ เสียสละมาทุกๆ ภพ ทุกๆ ชาติ การเสียสละมานั้นเสียสละมาเพื่อสร้างบารมี ถึงที่สุดแล้วบารมี ๑๐ ทัศ สิ่งต่างๆ อำนาจวาสนา บารมีขององค์สมเด็จพระสัมมาสัมพุทธเจ้า ถึงระลึกถึงว่าตั้งแต่เป็นราชกุมารนั้น นั่งอยู่โคนต้นหว้า นั้น กำหนดอานาปานสติ

แล้วเวลามันมีความสงบร่มเย็น เราไปออกมาทุกขัร้อนมากับเขามากนัก ออกไปกับโลก ศึกษาма คั่นคว้ามขนาดไหน ฉานโลกีย์ทั้งนั้น เพราะเขาปฏิญาณตนว่าเป็นศาสดา เราก็ไปรื้อค้นมา กับเขา ทรมานตนขนาดไหน เพราะกิเลสอยู่กับเราๆ ก็ทรมานร่างกายนี้ แล้วจิตใจละ จิตใจก็เข้ามา ไม่ได้เพราะมันเป็นฉานโลกีย์ ฉานโลกีย์มันส่งออกหมด มันรับรู้ไปหมด ทุกอย่างมันมีความ เข้าใจเรื่องโลกไปหมดเลย นี่เรื่องโลก

สิ่งที่เป็นเรื่องโลก เวลาย้อนกลับมาถึงอำนาจวาสนาเป็นโลกใหม่ อำนาจวาสนาที่องค์ สมเด็จพระสัมมาสัมพุทธเจ้าสร้างสมบุญญาธิการมา ๔ อสงไขย ๘ อสงไขย ๑๖ อสงไขย นี่ก็เป็น โลกทั้งนั้นนะ เพราะมันเป็นผลของวิญญะๆ การสร้างสมบุญญาธิการมา แต่เพราะมีคุณงามความดี ไง แต่เพราะมีอำนาจวาสนา เพราะเวลาองค์สมเด็จพระสัมมาสัมพุทธเจ้าเกิดที่สวนลุมพินีวัน บอก ว่า “เราจะเกิดชาตินี้เป็นชาติสุดท้าย”

เกิดมาเดิน ๗ ก้าว เปล่งวาจาเลย “เราจะเกิดชาตินี้เป็นชาติสุดท้าย เราจะไม่เกิดอีก” จะไม่ เกิดอีก แล้วทำอย่างไรถึงจะไม่เกิดอีกล่ะ ไม่เกิดอีกก็มีอำนาจวาสนามา แต่ก็ยังต้องอยู่ครองเรือน

มาถึงที่สุดแล้วอำนาจวาสนาบารมีมันเร่งเร้าขึ้นมา อยู่ไม่เป็นสุข อยู่ไม่เป็นสุขหรือ มีแต่ความร่ำร้อนทั้งนั้นนะ ไปเห็นคนเกิด คนแก่ คนเจ็บ คนตาย มันสะเทือนใจ ถ้ามมหาดเล็กว่า “เราจะเป็นอย่างนั้นไหม เราต้องเป็นอย่างนี้ด้วยหรือ เราต้องเป็นอย่างนี้ด้วยหรือ”

อำนาจวาสนามันสูงงอมมา เวลาออกไปรื้อค้นด้วยความสูงงอมก็ยิ่งทุกข์ยากทรมาณขนาดนั้น ต้องทรมาณแบบโลกก่อน ถ้าองค์สมเด็จพระสัมมาสัมพุทธเจ้าไม่ได้พิจารณาสิ่งนั้นมา ไม่ได้ออกไปค้นคว้ามา ก็บอก “องค์สมเด็จพระสัมมาสัมพุทธเจ้าเอาธรรมะมาจากไหน เอาธรรมะมาจากไหน” เวลาไปศึกษาค้นคว้ามา ใครจะพูดสิ่งใดก็ได้ ในเมื่อโลกที่เขาประพฤติปฏิบัติอยู่ เพราะองค์สมเด็จพระสัมมาสัมพุทธเจ้าก็ได้ไปทดลองตรวจสอบมาหมดแล้ว มันไม่มีทางไปหรือ แต่ด้วยอำนาจวาสนาบารมีที่สร้างสมมา นี้เหมือนกัน ถ้าเรามีอำนาจวาสนา เราระลึกถึงตัวเรา ถ้าเราระลึกถึงตัวเรา มันมีสัจจะ มีความจริงขึ้นมา มันก็จะเป็นความจริงของเรา

นี่ก็เหมือนกัน องค์สมเด็จพระสัมมาสัมพุทธเจ้าเวลาระลึกถึงโคนต้นหญ้า โคนต้นหญ้าเพราะอะไร เพราะองค์สมเด็จพระสัมมาสัมพุทธเจ้าเวลานั่งที่นั่นมันฟังใจใจ ความสงบร่มเย็นนั้นมันฟังใจ เราไปทุกข์ร้อนมากพอแรงแล้ว เวลาย้อนกลับมา ย้อนกลับมากำหนดอานาปานสติพอจิตสงบระงับเข้ามา นี่ความจริง อำนาจวาสนามันแสดงตัวแล้วละ

บุพเพนิวาสานุสติญาณ จุตูปปาตญาณ อาสวักขยญาณ วิชชา ๓ ที่องค์สมเด็จพระสัมมาสัมพุทธเจ้าชำระล้างกิเลสมา สิ่งนี้จะเป็นธรรม ถ้าเป็นธรรม ธรรมสัจจะความจริง คุณิ เวลาเป็นธรรมขึ้นมาแล้วมีความเมตตาจะรู้สัตว์ขันธ์สัตว์ แต่ด้วยความลึกซึ้ง ด้วยธรรมะที่ละเอียดลึกซึ้ง ลึกซึ้งจนเราจะสอนใครได้หนอ จนทอดธุระนะ ทอดธุระเพราะมันเป็นความจริงของโลกไง ความจริงของโลกว่า คนที่จะรู้จริงอย่างนี้มันเอามาจากไหน มันจะมีมาจากไหนละ

เวลาองค์สมเด็จพระสัมมาสัมพุทธเจ้าสร้างสมบุญญาธิการเป็นพระโพธิสัตว์มาแล้ว อำนาจวาสนาบารมี เขาจะยกย่องสรรเสริญขนาดไหน ไปอยู่กับใครก็แล้วแต่ เขายกย่องสรรเสริญว่า “มีความรู้เสมอเรา มีความเห็นเหมือนเรา เป็นศาสดาได้ เป็นผู้สอนได้” องค์สมเด็จพระสัมมาสัมพุทธเจ้าไม่หวังเชื่อใครเลย แต่เวลาตรัสรู้ธรรมขึ้นมาจะสอนเขา แล้วเขาจะเชื่อเราได้

อย่างไรอีกล่ะ เพราะอะไร เพราะสิ่งนี้มันลึกซึ้ง ลึกซึ้งเพราะอะไร เพราะเวลาองค์สมเด็จพระสัมมาสัมพุทธเจ้าบัญญัติเป็นธรรมมา บัญญัติธรรมและวินัยมา สุตมยปัญญา จินตมยปัญญา ภาวนามยปัญญา

สุตมยปัญญาคือการศึกษารานี้แหละเป็นสุตมยปัญญา จินตมยปัญญา ถ้าการจินตนาการ ถ้าคนที่จิตใจเขาละเอียด จิตใจเขามีอำนาจวาสนา เขาจินตนาการได้พิศแพรวขนาดไหน แล้วภาวนามยปัญญามันจะเกิดขึ้นมาได้อย่างไร ในเมื่อจินตมยปัญญามันเกิดขึ้น มันขวางกั้นอยู่ แล้วมันจะละเอียดลึกซึ้งเข้าไปได้อย่างไร

“จะสอนใครได้หนอ สอนใครได้หนอ” แต่ก็ด้วยอำนาจวาสนา เพราะการสั่งสมมา การสั่งสมมา จะเทศน์โปรดใครก่อน จะเทศน์โปรดใครก่อนก็ไปเอาปัญจวัคคีย์ ปัญจวัคคีย์ ได้อัญญาโกณฑัญญะมาองค์หนึ่ง เทศนาว่าการถึงที่สุด มีดวงตาเห็นธรรมทั้งหมด ถึงเทศน์อนัตตลักขณสูตรขึ้นมาเป็นพระอรหันต์หมดเลย พอเป็นพระอรหันต์ จะรู้สัตว์ขันธ์สัตว์มันก็สมความปรารถนา วางธรรมและวินัยนี้ไว้

ในเมื่อพระพุทธ พระธรรม พระสงฆ์ รัตนตรัยเป็นที่พึ่งของเรา เรายุ่ก็เหมือนกัน เราก็สร้างสมบุญญาธิการของเรา ถ้าเราไม่สร้างสมบุญญาธิการของเรามา เราจะไปทางไหน ทางโลก ทางโลกเขามีการแข่งขัน ทางโลกเขาประสบความสำเร็จกัน ทางโลกใครๆ ก็ทำได้ แล้วทางโลก คุณมีใครยาว สาวได้สาวเอา ใครมีความรู้ ใครมีความสามารถขนาดไหน แต่ใจเป็นธรรมหรือไม่ เป็นธรรม คุณเขาประกอบธุรกิจทางโลกกัน เขาแข่งขันกันขนาดไหน

การแข่งขันอย่างนั้น การแข่งขันเรื่องโลกๆ แล้วเราก็ออยู่กับโลกมา สิ่งนี้มันเป็นสภาคกรรม ถึงคราวถึงเวลา คุณ สมัยที่ยังไม่เป็นอุตสาหกรรม มันก็เป็นภาคเกษตรกรรมทั้งโลกนี้แหละ มันจะมีใครเหนือใคร มันก็เป็นธรรมชาติไป แต่เวลาเขามีปัญญาขึ้นมา เขาคิดค้นของเขาขึ้นมา นี่เป็นอุตสาหกรรม ถ้าอุตสาหกรรมขึ้นมา ใครมีเทคโนโลยีต่างๆ เขาก็ได้เปรียบกว่า ในเมื่อโลกมีการแข่งขัน เขาต้องแสวงหาต้นทุนที่ต่ำ เขาก็หมุนไปตามโลกนี้แหละ โลกมันเป็นอย่างนั้น ถ้าโลกเป็นอย่างนั้น เราอยู่กับโลกมา จนขนาดที่ว่าถ้าใครศึกษาธรรมมา ศาสนานี้มันมีมาก่อน ถ้า

ศาสนามีมาก่อน เวลาศึกษาธรรมกัน ถ้าใครมีคุณธรรมขึ้นมาก็บอกว่า ในการประกอบธุรกิจต้องมี
 ธรรมาภิบาล ธรรมาภิบาลคือความซื่อสัตย์ใจ ความซื่อสัตย์ การเห็นอกเห็นใจต่อกัน ธุรกิจนี้มันก็
 จะยั่งยืน

สิ่งที่ยั่งยืน ทางโลกเขายังเข้าใจได้นะว่าแม้แต่มีการแข่งขันก็ต้องมีธรรมาภิบาล แต่ขณะ
 ที่ว่ากิเลสละ กิเลสในหัวใจของคน ถ้ามันเป็นเรื่องโลก มีโอครยาว สาวได้สาวเอา มันก็มีแต่กิเลส
 ตัดหาความทะยานอยากล้นฟุ้ง มันก็จะเอารัดเอาเปรียบ มันก็จะหาแต่ผลประโยชน์ของมันในหัวใจ
 ดวงนั้น แล้วหัวใจดวงนั้นมันเป็นหัวใจของเราหรือเปล่า ถ้าเป็นหัวใจของเรา เราต้องมาคิดแล้วว่า
 มันเป็นธรรมไหม มันเป็นธรรมไหม เพราะถ้ามันเป็นธรรม ทำสิ่งใดมา มันเป็นสัจจะ มันเป็น
 ความจริง ถ้าเป็นสัจจะความจริง เราพูดความจริง ความจริงเป็นสิ่งที่ไม่ตาย ถ้าความจริงเป็นสิ่งไม่
 ตาย เราทำสิ่งใดมาเป็นข้อเท็จจริงขึ้นมาแล้ว เราพูดสิ่งใดก็ได้ ถ้าพูดสิ่งใด เราก็มีความสบายใจใจ
 มันไม่มีอะไรตกค้างในใจ

แต่ถ้าเราพูดเป็นความเท็จละ เป็นความเท็จ เห็นไหม ความลับไม่มีในโลก ไม่มีในโลก
 กับใจของเราแน่ละ เพราะเราเป็นคนทำเอง เราเป็นคนสร้างของเราเอง เราก็เผาหัวใจของเราเอง
 ถ้าหัวใจของเราเอง เราเห็นสมบัติพัสถานอย่างนั้นมันเป็นของมีค่าใช่ไหม ถ้าสิ่งนั้นมีค่าขึ้นมา เรา
 ก็เหยียบย่ำหัวใจของเรา หัวใจเราเหยียบย่ำมัน เหยียบย่ำมันด้วยกิเลสของเราเอง ถ้ากิเลสของเรา
 เราทำร้ายหัวใจของเราเอง แล้วอย่างนี้จะบอกว่าเรารักตัวเราเองได้อย่างไร

ถ้าเราจะรักตัวเราเอง สิ่งที่ว่าใจเราเป็นธรรมๆ เวลาทางโลกเขา เขามีทาน มีศีล มีภาวนา
 ในเมื่อเขามีทาน เพราะถ้าจิตใจมันเป็นธรรมมันก็เสียสละสิ่งนี้ได้ แต่ถ้าจิตใจที่เขาไม่เป็นธรรมมัน
 เสียสละสิ่งนี้ไม่ได้ พอมันเสียสละสิ่งนี้ไม่ได้ ยังมีทิฏฐิมานะนะว่าผู้นั้นเขาคิดกันอย่างไร เขาทำ
 อย่างไร เขาทำของเขาได้ แต่เวลาทางโลกเขามีความชื่นชมกัน ก็สร้างภาพกัน ทำบุญกุศลก็สร้าง
 ภาพกัน นี่พูดถึงจิตใจที่มันไม่เป็นธรรมนะ แต่ถ้าจิตใจที่เป็นธรรม เวลาเขาทำบุญกุศลเขาแอบทำ
 ด้วย เขาไม่ให้ใครรู้ เพราะถ้ามีใครรู้มันมีแต่การกระทบกระเทือนกันไปทั้งนั้นนะ ถ้าจิตใจเขาเป็น
 ธรรม

แล้วถ้าจิตใจของเราละ ถ้าจิตใจเราเป็นธรรม เป็นธรรม เราต้องมีสติ ถ้ามีสติขึ้นมา มันระลึกขึ้นนะ จิตใจของคน ถ้ามันละเอียดลึกซึ้งมันจะเห็นคุณงามความดีที่ละเอียด แต่ความดีที่หายๆ ความดีที่หายๆ เขาทำของเขา ระดับของโลก โลกเขาก็ทำกันอยู่อย่างนั้นนะ ทำเป็นโลกอย่างนั้น แล้วคนที่มีธรรมเขายังบัญญัติขึ้นมาให้ธรรมาภิบาลๆ แล้วธรรมาภิบาล ถ้าจิตใจเราเป็นอย่างนั้น

เวลาศึกษาธรรม เขาบอกว่าเดี๋ยวนี้ธรรมะเอามาเป็นธุรกิจกัน ธุรกิจธรรมๆ ถ้าธรรมธุรกิจ เขาก็ว่าเขาทำครบกระบวนการของโลกเขา เขามีการสื่อสารอย่างใดก็ใช้เพื่อประโยชน์ของเขาทั้งนั้นนะ แต่ถ้าจิตใจที่เป็นธรรมละ จิตใจที่เป็นธรรม ถ้าสื่อมันเป็นธรรมนะ เราทำเพื่อประโยชน์ เพราะด้วยสัจธรรม ด้วยให้มันเป็นธรรม หมายความว่า ไม่มีการฉ้อฉล ไม่มีการหลอกลวง ไม่มีสิ่งใด เพื่อประโยชน์ๆ แต่มันก็อีกแหละ คนที่สื่อนั้นมีธรรมจริงหรือเปล่า ถ้าคนที่สื่อนั้นมีธรรมจริง ความเป็นธรรมขึ้นมา ถ้าความเป็นธรรม จิตใจที่สูงกว่า เราจะโน้มนำวจิตใจที่ต่ำกว่าให้พัฒนาขึ้นมา จิตใจที่เสมอกัน เราจะสอนกันอย่างไร ถ้าจิตใจเราเป็นโลกอยู่ โลกเขาก็รู้ทันกันได้ มันก็เป็นเรื่องโลกทั้งนั้นนะ แล้วสุดท้ายแล้วมันไม่ทวนกระแสกลับมาไง

ถ้ามันจะทวนกระแสกลับมากัน คูลิ เวลาเราจะประพฤติปฏิบัติของเรา เราว่าเรามีความรู้ทั้งนั้นนะ เราก็เป็นคนคนหนึ่งนะ เราก็เกิดมากับโลกนี้ ถ้าเราเกิดมากับโลกนี้ เรามีวิชา เรามีความไม่รู้เท่าตัวเราเองทั้งนั้นนะ ถ้าเราไม่รู้เท่าตัวเราเอง ถ้ากิเลสมันเป็นโลก กิเลส มีใครยาวสาวได้สาวเอา เวลากิเลสมันเกิดขึ้นมากับใจ มันปรารถนา มันต้องการสิ่งใด มันคิดว่ามันจะทำของมันได้ มันทำของมันได้ มีใครยาวสาวได้สาวเอา แล้วมันสาวมาแล้วมันเป็นธรรมหรือมันเป็นโลกละ มันเป็นโลก เป็นโลกก็คือกิเลสไง โลภภัยปัญญา โลกุตตรปัญญา แต่ถ้ามันเป็นธรรมละ เป็นธรรมมันจะเกิดขึ้นมา

คุณะ คุณพ่อแม่ของเรา พ่อแม่ ใครเป็นพ่อเป็นแม่คน พ่อแม่ถ้ามีสติปัญญาจะเลี้ยงลูกมาจะเลี้ยงลูกมาอย่างไร คนที่เขาบังคับมีศรีสุคนะ เขาจะเลี้ยงลูกของเขา เขาจะไม่ให้ลูกของเขาฟุ่มเฟือยจนเกินไปจนเสียนิสัย ถ้าเราฟุ่มเฟือย เราให้ลูกเราด้วยความรักความผูกพันใช้ใหม่ เราจะให้ลูกเราอยู่สุขอยู่สบาย มีเท่าไรเราจะปรนเปรอลูกของเรา ลูกของเราจะนิสัยเสียไปเลย แต่ถ้าลูกของเราเป็นเด็กที่ดี เราจะปรนเปรอขนาดไหน เขาจะประหยัคมัธยัสถ์ของเขาเอง มันก็อยู่ที่ว่าเด็กคนนั้นมีอำนาจวาสนาขนาดไหน เด็กคนนั้นมีเขavnั้ปัญญามากน้อยขนาดไหน แต่คำว่า “เด็ก” มันไร้เดียงสาพอไร้เดียงสา ถ้าเราปรนเปรอด้วยความรัก ด้วยวัตถุสิ่งของข้าวของที่เรามี เราจะให้ลูกของเรามีความสุขสบาย มีความพอใจ เราจะเลี้ยงลูกด้วยเงินด้วยทองใหม่

ในปัจจุบันนี้เขาพยายามจะบอกกันในทางวิทยาศาสตร์ ในจิตวิทยา เขาจะบอกเลยว่าเลี้ยงลูกของเรา อย่าเลี้ยงด้วยเงินด้วยทอง มันอันตราย มันอันตรายถ้าเด็กมันฝังใจของมัน มันทำอะไรขึ้นมาแล้วมันจะมีผลต่อสังคมนะ มันจะมีผลต่อสังคมทีเดียวแหละ นี่เขาจะเลี้ยงลูกของเขา

ในสังคมเรา เขายังต้องรู้จักประหยักรู้จักมัธยัสถ์ รู้จักให้ลูกของเราเห็นคุณค่า เห็นคุณค่าสิ่งที่เป็นเงินเป็นทอง เห็นคุณค่าสิ่งที่เป็นข้าวของวัตถุ ถ้าเรามีมาก เราก็เผื่อแผ่เจือจานเพื่อนฝูงของเรา ถ้าขาดแคลน เราก็ดูแลเขา ให้เด็กรู้จักแบ่งปัน ให้เด็กรู้จักเป็นคนดีขึ้นมา โลกเขาเข้าใจได้เพราะอะไร เพราะความผูกพันว่าลูกกับเรานั้นสายเวรสายกรรม แต่เวลากับคนอื่น เราคิดอย่างนั้นใหม่ กับคนอื่นมันเป็นอย่างนั้นใหม่ ถ้ามันไม่เป็นเพราะอะไร เพราะว่ากิเลสมันบังตาใจ กิเลสมันมีความรู้สึกได้เฉพาะว่าเป็นของเราไง ถ้าลูกของเรา ถ้ากลุ่มของเรา ถ้าเป็นคนอื่นละ ถ้าคนอื่นนะ เราจะมีความเมตตาเขาใหม่ ถ้ามีความเมตตา

แม้แต่การเลี้ยง การดูแล ถ้าผู้ปกครองที่เป็นศีลเป็นธรรมเขาจะฝึกหัด มันต้องฝึ้นใจนะ เราอยากให้ลูกเราได้ดิบได้ดีทั้งนั้นนะ แต่เวลาเราจะให้ เราจะดูแล เราจะตามใจเขาไปมันเสียหาย ถ้าขัดใจ ต้องขัดใจ ขัดใจเพื่อให้เขามีประสบการณ์ ให้เขารู้ว่าอะไรควรและไม่ควร พอขัดใจ จิตใจเราเป็นอย่างไร สิ้นใจหมดเลย เพราะความรักของเรา เราก็รัก เราก็อยากให้มีความสุข แต่ให้ไปแล้วมันจะมีผลกระทบอย่างไร เห็นไหม เราคิดของเราได้ ถ้าใครเป็นพ่อคนแม่คน แต่เวลา

เราจะมาประพฤติปฏิบัติของเราละ เราจะดูแลหัวใจของเราละ มันเป็นธรรมธุรกิจหรือมันเป็นธรรมโดยสังจะความจริง

องค์สมเด็จพระสัมมาสัมพุทธเจ้า สัจญาณ กิจจญาณ กตญาณ ถ้าวรอบ ๑๒ นี้ยังไม่เกิดขึ้น เราจะไม่ปฏิบัติตนว่าเป็นองค์สมเด็จพระสัมมาสัมพุทธเจ้า จะไม่ปฏิบัติตนว่าเป็นพระอรหันต์ มีสัจญาณ มีกิจจญาณ มีกตญาณ วงรอบของญาณที่เกิดขึ้น วงรอบของญาณที่เกิดขึ้นอย่างนี้ไม่ใช่ธุรกิจ อย่างนี้เป็นธรรม

ถ้าเป็นธุรกิจ ยังมีการต่อรองกันอยู่ ยังมีการต่อรอง มีการหมายมั่นปั้นมือว่าจะได้ จะเอาจะเป็น แล้วมันจะไม่เป็นอย่างที่ตัวเองหวัง เพราะกิเลสตัดหาความทะยานอยากมันออกหน้าไปก่อน ฉะนั้น ถ้าธรรมะธุรกิจมันมีการคาดการณ์ จิตใจของเรามันเป็นอย่างนั้นไหม มันเป็นโดยสัญชาตญาณ มันเป็นไปโดยข้อเท็จจริงเลยแหละ มันเป็นของมันอย่างนั้น ฉะนั้น พอมันเป็นอย่างนั้น เราถึงต้องทำความสงบของใจใจ ทำความสงบของใจ ถ้าใจมันลงสู่ขณิกสมาธิ อุปจารสมาธิ อัปนาสมาธิ มันต่อรองกันไม่ได้ มันไม่มีใครจะมาต่อรองว่ามันลงได้หรือลงไม่ได้ จะมีต้นทุนเท่าไร จะเป็นไปอย่างไร มันเป็นที่จริตนิสัยของคน มันเป็นไปที่จริตนิสัย ที่อำนาจวาสนา ที่ความเพียรของเรา คนเราจะล่วงพ้นทุกข์ด้วยความเพียร ความเพียร ความวิริยะ ความอุตสาหะ

เวลาเราออกมาเป็นทางธุรกิจ ในเมื่อมาตราซึ่งดวงวัดมันก็ต้องเป็นแบบนั้นนะ คนจนคนรวย ชื่อของ มันก็ต้องมาตราซึ่งดวงวัดตามแต่ที่เขาจะจำหน่ายของเขา ฉะนั้น เราก็กำหนดเอาไว้ว่าโดยธรรมะธุรกิจว่า ถ้าเราประพฤติปฏิบัติขึ้นมาแล้ว แล้วก็ทำตามอย่างนั้น ต้องให้ได้เหมือนกัน อย่างนั้น กำหนดพุทธโธแล้วจะต้องได้ผลอย่างนั้น ปัญญาอบรมสมาธิแล้วจะได้ผลอย่างนั้น นี่มันเป็นโลกแล้วละ เราจะทำธุรกิจกับตัวเองนะ จะได้จะเสียแล้วละ แล้วก็เสียตลอดไป จะเสียตลอดไปเพราะอะไร

จะเสียตลอดไปเพราะคนเกิดมามีพญามาร มันมีกิเลสตัดหาความทะยานอยากอยู่ในหัวใจอยู่แล้ว เพราะมันมีของมันอยู่แล้วโดยข้อเท็จจริง แต่เราไม่รู้จักตัวตนของมัน เราไม่เคยเห็นความผิดของเรา เราไม่เคยเห็นพญามาร ไม่เห็นหลานของมาร ลูกของมาร พ่อของมาร ปู่ของมาร เราไม่รู้ไม่รู้

เคยเห็น ถ้าเราไม่เคยรู้ไม่เคยเห็น ศึกษาธรรมมาก็ศึกษามาด้วยกิเลส ด้วยค้นหาความทะยานอยาก ด้วยสัญญาอารมณ์ทั้งนั้นนะ แต่เวลาประพฤติปฏิบัติขึ้นมา เราจะทำธุรกิจกัน เพราะบอกว่ามันเป็นวิทยาศาสตร์ มันเป็นข้อเท็จจริง

ถ้าข้อเท็จจริง คือ สมาธิ ปัญญา มรรค ๘ ก็คือคำริชอบ งานชอบ เพียรชอบ มันก็ต้องเป็น ความชอบธรรม มัชฌิมาปฏิปทาที่พอดีตรงกลางระหว่างดีกับชั่ว ลงตรงกลาง ก็คาดหมายกันไป พอคาดหมายกันไป สิ่งที่มีอยู่แล้วคือมาร คือกิเลส คือค้นหาความทะยานอยาก แล้วเราก็มาศึกษากัน ด้วยความยึดมั่นถือมั่น ด้วยธรรมะ ด้วยโลก ศึกษาธรรมะโดยโลก แล้วก็ยึดโลกไว้เป็นใหญ่ มันต้องเป็นมาตราซึ่งดวงวัด ต้องเท่านั้นถึงจะเป็นขณิกสมาธิ อุปจารสมาธิ อัปปนาสมาธิ เวลาเกิด ปัญญาขึ้นมาก็เป็นปัญญาที่เราจินตนาการไปหมดเลย

ในเมื่อมีจินตนาการไป มันก็เป็นค้นหาซ่อนค้นหา ค้นหาหนึ่งคือค้นหาโดย สัญชาติญาณ ค้นหาโดยธรรมชาติ คนเราเกิดมามีวิชาทั้งนั้น คนเราเกิดมามีกิเลสทั้งนั้น โดย ธรรมชาติเลย ว่า “ธรรมะเป็นธรรมชาติ ธรรมะเป็นธรรมชาติ” กุศล อกุศล กุศลก็เป็นธรรมชาติ อกุศลก็เป็นธรรมชาติ กิเลสก็เป็นธรรมชาติอันหนึ่ง กิเลส ธรรมะเป็นธรรมชาติ กิเลสก็เป็นธรรมชาติ อันหนึ่งอยู่กับใจของเรา มันเป็นอกุศล ในเมื่อมันมีของมันอยู่แล้ว แต่เพราะเราไม่รู้จักตัวตนของมัน เราไม่เคยเห็นหน้าค่าตาของมัน เราศึกษาเราได้แต่ชื่อมา เราศึกษาธรรมขององค์สมเด็จพระสัมมาสัมพุทธเจ้า เราศึกษามา แล้วก็มาคาดกันหมายกัน แล้วเรามีปัญญา มีการศึกษาใช้ใหม่ เราก็มาคาดหมายกันทางวิทยาศาสตร์ วิทยาศาสตร์มันเป็นโลก มันเป็นธุรกิจนี้แหละ พอเป็นธุรกิจ ค้นหาซ่อนค้นหา เวลาปฏิบัติไปมันไม่ได้อย่างที่คิด มันเป็นจินตนาการทั้งนั้นนะ มันเป็นสัญญา อารมณ์ไปทั้งนั้นนะ ในเมื่อเป็นสัญญาอารมณ์มันมิได้มีเสีย เวลาจิตเราดี เราก็ว่าสิ่งนี้เป็นธรรม นี้มิได้มีเสีย มันจะต่อรองกันแล้วละ นี้ระหว่างกิเลสกับธรรม ระหว่างโลกกับธรรม

ถ้าระหว่างโลกกับธรรมนะ กิเลสกับธรรมมันต่อรองกัน ถ้าต่อรองกัน ธุรกิจธรรม มันจะ เกิดธุรกิจขึ้นมากลางหัวใจ ยิ่งใครมีนิสัยอย่างไร ใครมีความผูกพันอย่างไร ใครมีความยึดมั่นถือ มั่นอย่างไร จะคาดหมาย จะคาดหมายตามความต้องการของกิเลสมัน แล้วเวลาปฏิบัติธรรมไป

ปฏิบัติธรรมมันเป็นอะไรล่ะ มันก็เป็นธรรมะคาดหมายทั้งนั้นนะ มันเป็นการค้นเคหาทั้งนั้นนะ เป็น การค้นเคหาไป ถ้างอกค้นเคหา...ไม่ได้ค้น ทำจริงๆ มันก็เป็นจริงๆ ขึ้นมาจริงๆ เห็นไหม

ผู้ที่สูงกว่าจะชักนำจิตใจที่ต่ำกว่าขึ้นมาถ้าจิตใจที่ต่ำกว่า เขารู้เขาเห็นหมดแหละ คนที่สูงกว่า เขารู้เขาเห็นหมด แต่เราก็มันไม่เป็นๆ ความยึดมั่นถือมั่นของเรา ที่นี้อยู่ทาง โลกมันเป็นแบบนั้น ฉะนั้น คำว่า “จิตนิสัย” มันเป็นอำนาจวาสนาของคน ถ้าเราทำนะ เราศึกษาขึ้นมาโดยอำนาจ วาสนา มันเป็นไปได้ มันปล่อยวางได้ มันมีความรุ่มเย็นได้ ถ้ามีความรุ่มเย็นได้ เราก็คิดว่าธรรมะนี้ เราทำได้ง่ายๆ สิ่งที่เราทำมาเรายังเป็นไปได้เลย สิ่งที่เป็นไปได้นะ

คนเรานะ เวลาธรรมขององค์สมเด็จพระสัมมาสัมพุทธเจ้าบอกว่า สัพเพ ธมฺมา อนตฺตา สภาวะธรรมทั้งหลายนี้เป็นอนัตตา คนเราถ้ามีความทุกข์นะ เวลาความทุกข์ ยึดมั่นถือมั่นกับความทุกข์ นี้ทุกข์ยากแสนเข็ญ แต่ถ้ามันถึงคราวถึงเวลาของมัน มันก็ไปได้ มันมีปัญหาของมันได้ มันปล่อยวาง ได้ ถ้าปล่อยวางสิ่งนั้นได้นะ ความทุกข์นั้นก็เบาลง สัจธรรมมันก็เป็น เห็นไหม โดยข้อเท็จจริง โดยกิเลสมันก็มีจริงอยู่ในหัวใจของเราอยู่แล้ว โดยข้อเท็จจริง สัพเพ ธมฺมา อนตฺตา สภาวะธรรม ธรรมะเป็นธรรมชาติ มันก็แปรปรวนของมันอยู่อย่างนั้นนะ เพียงแต่ใครมีสติ ใครมีสติก็ระลึก รู้ ใครมีปัญหาใครครวญสิ่งนี้ขึ้นมาได้ ถ้าใครมีปัญหาสิ่งนี้ใครครวญขึ้นมาได้ มันก็เข้าใจธรรมะ ขึ้นมาได้ มันก็ปล่อยวางได้ของมันชั่วคราว พอปล่อยวางชั่วคราว เราก็ได้ลิ้มรสของธรรม ลิ้มรส ของธรรม เราก็มีปัญหา เราก็สามารถจะทำได้ ก็มีความใฝ่อยากประพฤติปฏิบัติ อยากทำความเป็น จริง พอเอาเข้าจริงๆ เข้ามาทำจริงๆ ไปไม่รอด ไปไม่รอด ล้มลุกคลุกคลานอยู่อย่างนั้นนะ เพราะ มันคาดหมายของมันไปอย่างนั้น ถ้ามีครูมีอาจารย์นะ ท่านจะให้ปล่อยวางให้หมด วางสิ่งนี้ไว้

เวลาหลวงตาท่านไปหาหลวงปู่มั่น เวลาหลวงปู่มั่นท่านเล็งญาณไปแล้วแหละว่าผู้ใดจะ ได้ส่งเสริมไป เพราะจิตนี้เวียนตายเวียนเกิดในวัฏฏะ สิ่งที่ยืนตายเวียนเกิดในวัฏฏะ เวียนตายเวียน เกิดมันก็ได้สร้างสมบุญญานิกายมาใช่ไหม คนทำดีมาก็มี คนทำชั่วมาก็มี จิตใจที่มันทำดีทำชั่วมา ในดวงเดียวกันก็มี ทำมากทำน้อย สิ่งทีครูบาอาจารย์ท่านมีอำนาจวาสนา ท่านรู้ของท่าน ท่านรอ เวลาของท่าน

เวลาหลวงตาท่านก็ประพฤติปฏิบัติของท่าน ท่านศึกษา ท่านปฏิบัติญาณตนของท่านว่าท่านเรียนถึงมหาแล้วท่านจะออกประพฤติปฏิบัติ หลวงปู่มั่นท่านก็รอเวลาของท่าน เวลาหลวงตาท่านไปหาหลวงปู่มั่น พอเจอกันครั้งแรก เวลาฟังธรรมครั้งแรก

“มหา มหาที่เรียนมาจนถึงเป็นมหา สิ่งที่ท่านเรียนมา ธรรมขององค์สมเด็จพระสัมมาสัมพุทธเจ้านี้เกิดไ้บนศึระะ”

คำว่า “เกิดทุน” เกิดทุน ไม่ใช่ว่า ปริยัติเราศึกษามาแล้ว สิ่งนั้นเป็นสิ่งที่ไม่ถูกต้องๆ เวลาศึกษามาก็ศึกษามา โลกที่เขาศึกษากัน โดยทางโลกบอกว่าโลกนี้จะเจริญด้วยปัญญาๆ ต้องมีการศึกษา...ใช่ โลกนี้เจริญด้วยปัญญา นี่มันเป็นปัญญาของโลก เพื่อให้คนไม่โดนหลอก เพื่อให้คนมีสติปัญญา เพื่อให้คนมีวิชาชีพ เพื่อให้คนอยู่กับโลก พัฒนาโลกขึ้นมาให้ทุกคนมั่งมีศรีสุข นั่นมันเป็นปัญญาทางโลก

สิ่งที่ว่าโลกนี้เจริญด้วยปัญญาๆ คนเราต้องมีปัญญา ต้องมีการศึกษา มันจะพัฒนาประเทศได้ก็ด้วยปัญญา ปัญญาทางโลกมันก็พัฒนาได้ เวลามันพัฒนาแล้ว เวลาพัฒนาไปแล้วเป็นอย่างไรล่ะ พัฒนาไปแล้วก็มีมือใครยาวสาวได้สาวเอา ใครพัฒนา ประเทศชาติได้อะไร แล้วฉันจะได้อะไร ถ้าไม่ได้อะไร ประเทศชาติก็ต้องไม่ได้ด้วย วุ่นวายไปหมด เห็นไหม นี่เรื่องโลกๆ

ฉะนั้น สิ่งที่ว่าศึกษามาแล้ว ถ้าศึกษามาโดยโลก ใ้หวังไว้ก่อน ปริยัติ ถ้าปริยัติ

“มหาเรียนมา ธรรมขององค์สมเด็จพระสัมมาสัมพุทธเจ้าเกิดไ้บนศึระะไว้ เราเกิดทุนๆ นี้เป็นธรรมะขององค์สมเด็จพระสัมมาสัมพุทธเจ้า ศึกษาว่ามีปัญญามาก แล้วไ้ล้นชักไ้วันะ ไ้ล้นชักไ้แล้วล้นกุญแจไ้ไ้อย่าให้มันออกมา ให้ประพฤติปฏิบัติไปก่อน ให้ประพฤติปฏิบัติไป ถ้าประพฤติปฏิบัติจนมันเกิดสติจะความจริง” ข้อเท็จจริง ข้อเท็จจริงที่เกิดขึ้นมาจากใจของเรา สติก็เป็นสติจริงๆ สมาธิก็เป็นสมาธิจริงๆ เวลาเกิดปัญญา สติ สมาธิ ปัญญาที่มันเกิดกระบวนการของมันครบถ้วนของมัน แล้วถ้ามันเป็นภาวนามยปัญญา ปัญญาที่มันเคลื่อนออกไป ธรรมจักร จักรที่มันเคลื่อนแล้ว มันได้หมุนแล้ว มันจะให้ผลกับจิตอย่างไร แล้วถ้าเราทำขึ้นมาเป็นข้อเท็จจริง มันจะซาบซึ่งธรรมขององค์สมเด็จพระสัมมาสัมพุทธเจ้าว่าองค์สมเด็จพระสัมมาสัมพุทธเจ้าตรัสรู้ธรรม

ไปแล้ว วางธรรมและวินัยนี้ไว้ให้เราก้าวเดินกันมา ถ้าไม่มีธรรมขององค์สมเด็จพระสัมมาสัมพุทธเจ้า เราก็หัวหกกันขวิด พยายามศึกษากันไป คั่นคว่ำกันไปด้วยปัญญาของสาวกะสาวกที่ได้ยินได้ฟัง คั่นคว่ำกันไป

ฉะนั้น องค์สมเด็จพระสัมมาสัมพุทธเจ้าวางธรรมและวินัยนี้ไว้ให้เราศึกษาเป็นปริยัติ แต่เราอย่าไปพลไปสิ อย่าไปทำธุรกิจ อย่าไปมีได้มีเสียกับธรรมอันนั้น เพราะเราเป็นธุรกิจ เราพอใจที่มันเป็นธรรมขององค์สมเด็จพระสัมมาสัมพุทธเจ้า ถ้าไม่พอใจก็บอกว่าไม่ใช่ อะไรที่มันขัดอกขัดใจ มันขัดอกขัดใจก็มันขัดกิเลสใจ กิเลสในหัวใจของเรามันก็อยากจะให้มีคนเยินยอมัน อยากให้คนเชิดชูมัน แต่ธรรมที่จะเกิดขึ้นมาในหัวใจมันไม่เห็นเกิดขึ้นมาเลย เพราะธรรมเกิดขึ้นมาแล้วมันจะมีแต่ความร่มเย็นเป็นสุข

สิ่งที่เป็นกิเลสขึ้นมามันมีแต่เผาใจ แล้วเราศึกษาธรรมขององค์สมเด็จพระสัมมาสัมพุทธเจ้ามา ถ้าถูกใจก็บอกว่าอันนั้นเป็นธรรม ถ้าเวลาศึกษามาไม่ถูกใจก็บอกอันนั้นไม่เป็นธรรม วางไว้ก่อน อย่าเพิ่งว่าเป็นธรรมและไม่เป็นธรรม แล้วเราก็ประพฤติปฏิบัติของเราขึ้นมาตามความเป็นจริง ถ้าเป็นสติที่สติจริงๆ สมาริที่สมาริจริงๆ

ถ้าเกิดปัญญาขึ้นมา พอเกิดปัญญาขึ้นมา ถ้าปัญญามันได้ก้าวเดินออกไปแล้ว พอก้าวเดินไปแล้ว ถ้ามันจบกระบวนการครบวงจรแล้ว ไปศึกษาธรรม สิ่งที่เราศึกษามานี้ศึกษาจากองค์สมเด็จพระสัมมาสัมพุทธเจ้ามา มันซาบซึ้งๆ แล้วมันก็เห็นโทษด้วย เห็นโทษว่า ถ้าการศึกษาอย่างเดียว เราศึกษาอย่างเดียว ศึกษามาเป็นธรรมขององค์สมเด็จพระสัมมาสัมพุทธเจ้า แต่เราก็สงสัยมาตลอดนะ เราก็สงสัยมาตลอดว่ามันจะเป็นจริงได้หรือเปล่า ศึกษามาก็เชื่อ เพราะถ้าจิตใจมันเป็นธรรมมันก็เชื่อ แต่เวลากิเลสมันฟูขึ้นมา มันก็น่าสงสัย ในเมื่อกิเลสมันสงสัย ถ้ากิเลสสงสัย มันก็สงสัย เพราะมันสงสัยขึ้นมา มันก็จะทำธุรกิจในใจเราแล้วละ ยิ่งจริตนิสัยที่มันเคยมีก่งาย ที่มันเคยเอาแต่ได้ มันสามารถเลย

ฉะนั้น เวลาเราปฏิบัติขึ้นมา เราต้องตั้งสติของเรา เรากำหนดพุทโธๆ หรือปัญญาอบรมสมาธิ ขึ้นมา ในเมื่อเราศึกษาธรรมขององค์สมเด็จพระสัมมาสัมพุทธเจ้ามา มันจะเวิ้งมาตลอดแหละ ใ้นั้นเป็นธรรมใหม่ ใอนี้เป็นธรรมใหม่ สิ่งใดเป็นธรรมใหม่ มันจะเวิ้งมาตลอด เพราะอะไร เพราะพญามาร พญามารณะ มันสิงสถิตอยู่บนหัวใจของสัตว์โลก ตั้งแต่พรหมลงมา มารทั้งนั้น มารคือความเห็นแก่ตัว มารคืออวดตา มารคือทิฏฐิมานะ สิ่งนั้นมันเป็นหมดแหละ ถ้ามันเป็นหมด

เวลาเราพุทโธของเรา เราตั้งสติของเราขึ้นมา เวลาจิตใจที่มันไปยึดมั่นถือมั่น เวลาองค์สมเด็จพระสัมมาสัมพุทธเจ้าเตือนไว้ว่า “รูปอันวิจิตร เสียงอันวิจิตร กลิ่นอันวิจิตร รส กลิ่น เสียงอันวิจิตร ชั้นที่ ๕ สิ่งต่างๆ อันวิจิตรไม่ใช่กิเลส ไม่ใช่กิเลส ไม่ใช่ตัวตนของเรา สิ่งที่เป็นตัวตนของเราคือต้นหาความทะยานอยากที่เราไปยึดมั่นถือมั่นมันต่างหากละ”

แล้วกิเลสต้นหาความทะยานอยากไปยึดมั่นมันอยู่ที่ไหนละ ถ้ามันอยู่ที่ไหน เราถึงต้องตั้งสติของเรา ถ้าเราทำพุทโธๆ หรือปัญญาอบรมสมาธิ มันจะเวิ้งขนาดไหน มันจะออกไปรับรู้ขนาดไหน รับรู้มาแล้วได้สิ่งใด ก่อนที่จะประพฤติปฏิบัติ เราก็คิดมาพอแรงแล้วแหละ คิดมาจนทุกข์ยาก จนเราไม่มีทางไป เราถึงจะออกมาประพฤติปฏิบัติกัน แล้วออกมาประพฤติปฏิบัติ เราพยายามจะควบคุมใจเรา สิ่งของมันเคยใจอยู่นี้ สิ่งของมันเป็นสัญชาตญาณอย่างนี้ เราก็ยังจะเชื่อมันอยู่ หรือ ถ้าเราไม่เชื่อมัน เราต้องบังคับ ต้องบังคับ บังคับด้วยสติ ถ้ามีสติบังคับได้ บังคับให้ใจมันไม่ไปหยิบพินหยิบไฟ ไม่ให้ใจมันไปจับต้อง ไม่ไปยึดมั่นถือมั่นสิ่งของมันเป็นพินเป็นไฟที่เคยเผาแลนใจมา แล้วเวลากำหนดพุทโธๆ มันก็ไม่ต้องการ เพราะมันเคยตัวอย่างนั้น มันบอก “จิตซิด ไม่มีประโยชน์สิ่งใด ไม่มีประโยชน์สิ่งใด”

ในทางการแพทย์นะ เขาบอกว่าการรักษาสุขภาพนี้สำคัญที่สุด ถ้าใครรักษาสุขภาพ เราออกกำลังกาย โรคภัยไข้เจ็บมันจะเกิดกับเราแต่น้อย แต่ตามธรรมชาติ โรคชรามันจะมีกับเราแน่นอนข้างหน้า ฉะนั้น สิ่งที่เราออกกำลังกาย โรคภัยไข้เจ็บมันจะน้อย นี้ก็เหมือนกัน ขณะพุทโธๆ จิตมันได้กำหนดพุทโธ มันมีคำบริกรรมของมัน มันจะพินฟูตัวของมัน แต่บอกว่าเป็นของเล็กน้อย มันไม่ยอมทำทั้งนั้นนะ มันไม่ต้องการทำอะไรเลย มันจะประกอบธุรกิจขึ้นมา มันจะเอา

มรรคเอาผลโดยการคาดการณ์ของมัน แต่เวลาความจริงขึ้นมา ตัวเองไม่มีสิ่งใดเป็นสมบัติของตนเลย

ถ้าจะเป็นสมบัติของตน เราต้องทำความสงบของใจเข้ามา ถ้าใจมันสงบเข้ามา มันปล่อยวางเข้ามาทั้งนั้นนะ ปล่อยวางสิ่งต่างๆ เข้ามาเป็นตัวของมันเอง ถ้าเป็นตัวของมัน นี่จิตจริงแล้ว จิตที่เป็นสัมมาสมาธิ จิตตั้งมั่น จิตมั่นเป็นของจริง จิตเป็นของจริง มันก็มีความสงบ มีความร่มเย็น มีความร่มเย็นเพราะมันเป็นข้อเท็จจริงที่มันปล่อยวางพินวางไฟเข้ามา สัญญาอารมณ์ ชั้นต่างๆ ความรู้สึกนึกคิด โดยกิเลสตัดหาความทะยานอยากมันใช้

กิเลสตัดหาความทะยานอยาก ความคิดของเรา ชั้น ๕ วิถีแห่งจิต ชั้น ๕ คือความรู้สึกนึกคิดที่เวลามันคิดออกไป นี่ชั้น สัญญาอารมณ์เกิดขึ้น เกิดจากอะไร เกิดจากจิต พอเกิดจากจิต จิตมันคืออะไร จิตคือภาวสวะ คือภพ มันก็มีพญามารอยู่ด้วย ฉะนั้น เวลาชั้นมันทำงาน มารมันก็ทำงานมาพร้อมกับชั้นนั้นนะ

“มารเอ๋ย เธอเกิดจากความดำริของเรา เราจะไม่ดำริถึงเจ้าอีกเลย”

เราดำริ มีเจตนา มารมันมาทั้งนั้นนะ ฉะนั้น เวลาความรู้สึกนึกคิดที่เราคิดโดยสัจจะ โดยสัญชาตญาณของเรา กิเลสมันก็อนุสัย มันนอนเนื่องมาหมดแหละ ฉะนั้น เราศึกษาสิ่งใด เราคิดสิ่งใด มันมีมารปนมาหมดเลย มันมีกิเลสตัดหาความทะยานอยากปนมาหมดนะ กำหนดพุทโธๆ พุทโธ กิเลสมันก็ไม่ชอบ ปัญญาอบรมสมาธิ เวลาเราตั้งสติ เรามีความรู้สึกนึกคิดอะไรสิ่งใดขึ้นมา มันจับความรู้สึกนึกคิดอย่างนี้คิดโดยมาร มันมีมารปนมาใหม่ คิดออกมาแล้วมันมีสิ่งใด ถ้าคิดแต่เรื่องดีๆ คิดเรื่องธรรมะ ตรีกในธรรมะ ตรีกในธรรมขององค์สมเด็จพระสัมมาสัมพุทธเจ้า ทำไมไม่ตรีก

เห็นไหม สัจธรรมที่เกิดขึ้น น้ำขึ้นน้ำลงมันเป็นข้อเท็จจริงทางโลก สิ่งต่างๆ นี่มันเป็นข้อเท็จจริงทั้งนั้นนะ ทำไมเราไปดีใจเสียใจกับมัน สิ่งที่เกิดขึ้นมา เกิดประโยชน์ขึ้นมา เราก็พอใจ สิ่งที่เขาขัดแย้งกับเรา ทำไมเราไม่พอใจ มันเป็นเรื่องสัจจะเป็นความจริงอยู่แล้ว แต่ทำไมเราไปมีอารมณ์ร่วมไปกับเขาละ นี่สติปัญญามันตามสิ่งนี้ไป เพราะมารมันใช้อารมณ์ของเราไง มาร

มันก็ใช้ความรู้สึกนึกคิดของเราไปสร้างผลประโยชน์กับมัน ถ้าเรามีสติปัญญาขึ้นมา สิ่งนี้มารมัน ก็อายุ มารมันอายนะ กิเลสมันอายถ้าเรารู้ทันตัวเราเองนี่กิเลสมันอาย

พุทโธก็เหมือนกัน พุทโธๆ พุทธานุสติ พุทโธๆ เห็นไหม พุทโธสว่างไสว พุทโธผ่องใส พุทโธคือพุทธรุ คือผู้รู้ ผู้ตื่น ผู้เบิกบาน แล้วมันเบิกบานไหม เวลาพุทโธมันเบิกบานไหม มันว่าง เหงาหวานอน มันคอตก ทำไมมันไม่เบิกบานล่ะ พุทโธแล้วทำไมมันไม่มีความสุขล่ะ เขาบอกพุทโธ สุขอื่นใดเท่ากับจิตสงบไม่มี พุทธานุสติมันเป็นของประเสริฐ เห็นไหม เวลาคนตกใจก็พุทโธ เวลาคนมีสิ่งใดเขาให้พุทโธ ให้ระลึกถึงพระพุทธเจ้า เราจะไม่ตกไปในที่ต่ำ แล้วเวลาพุทโธทำไมมันไม่ทำละ เวลาพุทโธแล้วทำไมมันทุกข์ล่ะ

พุทโธมันทุกข์เพราะกิเลสมันไม่เอาใจ กิเลสมันขี้เกียจใจ แล้วเวลาพุทโธไป พุทโธๆๆ เขาบอกพุทโธมันละเอียดขึ้นมา กิเลสมันก็หลอกนะ พุทโธๆๆ จนหายไปเลย แล้วหายไปแล้วนะ พอหายไปแล้วกลับมาจะ “แหม! มันว่างไปหมดเลย”...นั่งหลับยังไม่รู้ว่าหลับนะ ตกวงค์ไปแล้ว ยังไม่รู้เลย

ถ้ามันเป็นความจริงตามข้อเท็จจริง มันเป็นสัจธรรม มันเป็นเนื้อหาสาระ มันไม่ใช่ธุรกิจ ต่อรองกัน ถ้าเป็นธุรกิจมันต่อรอง มันคาดมันหมาย จะเอาแต่ได้ สิ่งที่ตัวเองคิด ตัวเองเห็นว่าถูกต้อง อันนั้นเป็นธรรม สิ่งที่ตัวเองขัดข้องหมองใจ สิ่งใดที่ไม่สมประโยชน์ สิ่งนั้นไม่เป็นธรรม ทั้งๆ ที่มันเป็นธรรมทั้งนั้น กุศลและอกุศล อกุศลคือฝ่ายผิด ธรรมะฝ่ายดำ แล้วฝ่ายขาวล่ะ ฝ่ายความถูกต้องล่ะ

ฉะนั้น ในใจเรามันมีทั้งกิเลสใจใหม่ แล้วเราคิดดีทำดี มันก็มีธรรมขึ้นมาใจใหม่ เรามีสติปัญญาขึ้นมามันก็ต้องคิดงามใจใหม่ แต่เวลาเราพลั้งเผลอไป นั่นละกิเลสมันขี้ห้าวแล้วละ เราต้องสร้างสมของเราขึ้นมา ถ้าเราพุทโธๆ จนจิตมันสงบขึ้นมา ถ้าพุทโธได้ จิตสงบได้ ถ้าพุทโธไม่ได้ เราก็ใช้ปัญญาอบรมสมาธิ เราใช้ปัญญาอบรมสมาธิ เราขยันเดินจงกรม นั่งสมาธิภาวนา

งานทางโลก จะประกอบสัมมาอาชีพะ จะการดำรงชีวิต ทุกคนก็ทำเหมือนกัน แล้วมันไม่มีสิ้นสุดหรอก มันไม่สิ้นสุด ชีวิตนี้มีการพลัดพรากเป็นที่สุด แล้วพลัดพรากไปแล้วมันไม่

สุด มันยังเวียนตายเวียนเกิด ชีวิตนี้มีการพลัดพรากเป็นที่สุด แล้วมันก็เวียนตายเวียนเกิดไป
ต่อเนื่อง แต่การประพฤติปฏิบัติธรรมมันตัดภพตัดชาติ มันเห็นคุณค่าของการตายและการเกิด
ถ้ายังเกิดอีกก็ยังเกิดแบบมีบุญมีกุศล เกิดมาแล้วให้มีสติมีปัญญา ให้หันมาฝึกฝน ให้หันมาทำ
ตั้งแต่ร่างกายเรายังเข้มแข็งอยู่

เราคาดเราหมายอย่างนี้ไป เพราะเวลาองค์สมเด็จพระสัมมาสัมพุทธเจ้า พระโพธิสัตว์ ๔
อสงไขย ๘ อสงไขย ๑๖ อสงไขย ท่านก็สร้างสมของท่านมา เราในปัจจุบันนี้เราเป็นสาวกสาวกะ
เราเป็นบริษัท ๔ เราได้ฟังธรรมขององค์สมเด็จพระสัมมาสัมพุทธเจ้าแล้วมีสติมีปัญญาจะรื้อค้น
เห็นใหม่ เขาทำนากัน เขาทำนาเพื่อเอาข้าวมาใส่หม้อ เพื่อเป็นอาหารของร่างกายนี้ เราพยายามจะ
รื้อค้นใจของเรา เราจะทำมรรคทำผลให้เกิดขึ้นท่ามกลางหัวใจของเรา ในเมื่อเราเกิดมาเรามีปากมี
ท้อง เราต้องมีหน้าที่การงาน เราก็ต้องทำหน้าที่การงานเพื่อหาข้าวหาอาหารมาเพื่อให้ปากให้ท้องเรา
ได้มีชีวิตอยู่ แล้วเราก็มีสติปัญญา เพราะเวลาเรามี เราก็พยายามประพฤติปฏิบัติขึ้นมาให้มันเป็น
ความจริงของเรา เขาทำนา เขาก็ต้องหมั่นคราดหมั่นไถ ทำนาของเขาเพื่อให้สมประโยชน์กับเขา
ได้ประโยชน์กับเขา ได้สิ่งต่างๆ ที่เขาปรารถนา

เราประพฤติปฏิบัติขึ้นมา เราก็ต้องมีสติปัญญา หมั่นคราดหมั่นไถ หมั่นรักษาใจของเรา
เราจะเอาศีล เอาสมาธิ เอาปัญญา ถ้าปัญญาเกิดขึ้นมาแล้วไม่ต่อรอง ไม่ต่อรอง เพราะการต่อรอง
หัวใจนั้นมันจะเข้าข่ายธรรมธุรกิจ ถ้าธรรมธุรกิจ ธรรมะแล้วเอาธุรกิจมาต่อรอง เราเห็นโลกที่เขา
ทำกัน ถ้าเป็นศาสนา เขามีแต่การให้กัน เขามีแต่การให้อภัยต่อกัน เจือจานต่อกัน ดูแลรักษากัน มี
น้ำใจต่อกัน นี่เป็นธรรม แต่ถ้าเขาทำเป็นธุรกิจของเขา มันมีการแลกเปลี่ยน มีการซื้อขาย มีการ
ต่างๆ สิ่งนั้นเป็นธรรมหรือไม่เป็นธรรม นั่นเรื่องของเขา เรื่องโลกเราเห็นแล้วเรายังไม่พอใจ เรา
ยังไม่พอใจเลย แล้วเวลาเราจะประพฤติปฏิบัติขึ้นมาจะให้ออกไปกับธรรมในหัวใจของเรา
ต่อรองทำธุรกิจท่ามกลางในการประพฤติปฏิบัติของเราขึ้นมา เราขาดสติขนาดนั้นเชียวหรือ

ถ้าเราไม่ขาดสติขนาดนั้น เราตั้งสติของเรา แล้วเราไม่ต่อรองกับใคร ถ้ามันต่อรอง มันเข้า
ไปเลยนะ นั่นทึราคะ ตัณหา ภวตัณหา วิภวตัณหา มันจะเกิดขึ้นมาในใจของเรา ถ้าพอใจ มันก็

อยากได้ มันก็ไม่ได้ตั้งใจมัน ไม่พอใจจะขับไสอย่างไร มันก็ไม่ได้ตั้งใจเรา ถึงมันจะอยู่เฉยๆ อยากรู้ มันก็ไม่ได้พอใจเราทั้งนั้น ไม่มีอะไรพอใจเราหรอก เพราะสรรพสิ่งในโลกนี้มันเป็น อนิจจัง ไม่มีสิ่งใดคงที่หรอก

ที่นี่ไม่มีสิ่งใดคงที่ จิตเราคือ จิตเรามีฐาน มีที่พึ่ง มีต่างๆ เราก็ตั้งสติของเราไว้ ชำนาญในวสี ถ้าชำนาญในวสี มันเข้า ชำนาญในวสีคือทำความสงบเข้ามา คุณแลร์กษาใจของเราเข้ามา ถ้าเราไม่ คุณแลร์กษาใจเข้ามา ธรรมะมันจะเกิดที่ไหน

ถ้าธรรมะไปเกิดอยู่ข้างนอก ธรรมะที่เราตะครุบกันอยู่นี้มันไม่ใช่เป็นความจริงของเรา ถ้าธรรมะจะเกิดขึ้น มันจะเกิดขึ้น ตั้งอยู่บนกองทุกข์ในหัวใจ เวลาครูบาอาจารย์ของเรานั่งสมาธิ ภาวนาไป เวลาใช้ปัญญาไป ท่านบอกว่าถึงเวลากิเลสกับธรรมมันต่อสู้กันในหัวใจ กิเลสกับธรรม มันต่อสู้ในกาย ในเวทนา ในจิต ในธรรมที่พิสูจน์ตรวจสอบกัน ร่างกายนี้เหมือนแทบแตกสลาย ออกจากกันเลย แตกสลายเพราะอะไร เพราะเวลามันต่อสู้กับเวทนา มันต่อสู้กับสิ่งที่มารมันเอามา ประหัตประหารกันกับความเพียรของเรา

ถ้าความเพียรของเรา ความเพียรแก่กล้าขนาดไหน ความเพียรแก่กล้า เราทำถึงที่สุด ถ้าทำ ถึงที่สุด เราไม่ต้องรองอะไรทั้งสิ้น แต่เราอยากดู อยากดู อยากเห็น อยากเห็นข้อเท็จจริงว่ากิเลสมัน จะปลิ้นปล้อนขนาดไหน มันจะเอาสิ่งใดมาหลอกลวงเรา แล้วเราก็มีสติจะมีความจริง จักขุญาณถ้า มันเกิด มันเกิดจากไหน มันเกิดจากสัมมาสมาธิ ถ้าไม่มีสัมมาสมาธิ มันจะเกิดขึ้นมาไหม

เขาบอกว่า ตานอก ตาเนื้อ เห็นด้วยตาสว่างๆ แล้วจักขุญาณมันอยู่ที่ไหน จักขุญาณนะ ถ้า จักขุญาณมันเปิดออกมา นั่นเป็นสัมมาสมาธิ จิตมันสงบระงับขึ้นมา ถ้ามันเห็นกาย เห็นเวทนา เห็นจิต เห็นธรรมตามความเป็นจริง เคนจกรรมอยู่มันก็เห็นแจ่มๆ นี่แหละ นั่งสมาธิอยู่นี้ หลับตาอยู่ มันก็เห็นแจ่มๆ อยู่ที่นี่แหละ เห็นแจ่มๆ เพราะอะไร เพราะจิตมันเห็น จิตมันรู้

จิตมันทุกข์อยู่นี้ เวลาจิตมันเกิด เวลาปฏิสนธิจิตเวียนตายเวียนเกิด เราไม่รู้ว่ามันเกิดอย่างไร แต่ขณะที่มาฝึกหัดขึ้นมา ถ้าสมาธิเกิด มีสติ มีสมาธิ มีปัญญาเกิด เราก็รู้เห็นของเรา มันเป็น ปัจจุบัน ปัจจุบันเพราะอะไร เราระลึกที่อยู่ เราไม่ทำธุรกิจ เราไม่ให้กิเลสมาล่อมาหลอกหัวใจของเรา

ถ้ากิเลสมาแล้วมาหลอกหัวใจของเรา เวลาปฏิบัติไปล้มลุกคลุกคลาน ต่อรองแล้วต่อรองอีก อ่อน
วอนขอเอาที่มันเป็นไปได้

ตั้งสัจจะ คนมีสัจจะนะ ตั้งสติได้แล้วพยายามทำตามนั้น ถ้าคนมีสัจจะมันจะประสบ
ความสำเร็จ คือมันจะสงบระงับก็ได้ ไม่สงบระงับก็ได้ แต่มีสัจจะทำให้ถึงที่สุด ทำให้ตาม
ที่ตั้งสัจจะไว้ ทำอยู่อย่างนี้ ถ้าทำอยู่อย่างนี้ ตั้งสัจจะ วันนี้ได้ก็ไม่มีไร วันไม่ได้ก็ไม่มีไร
แต่ตั้งสัจจะของเรา ทำต่อเนื้อของเราไป ต่อเนื้อของเราไป

เห็นไหม ผู้ที่มีสติปัญญาประพฤติปฏิบัติด้วยความชอบธรรม ๗ วัน ๗ เดือน ๗ ปี นะ
องค์สมเด็จพระสัมมาสัมพุทธเจ้าบอกว่าการประพฤติปฏิบัติ ๗ วัน ๗ เดือน ๗ ปี แต่เวลาเรา
ปฏิบัติกัน เราก็ดูสติกาของเรา แล้วเราทำได้จริงไหม เราตั้งไว้ ๗ ปี ๗ ปีแล้วเราพยายามค้นคว้า
พยายามประพฤติปฏิบัติไป แล้ว ๗ ปีทนไหวไหมล่ะ อ้าวว่า ๗ ปีเลย ๗ นาทีมันก็ไม่เอาแล้ว ถ้าไม่
เอา นี่จิตใจอ่อนแอ

แต่ถ้าจิตใจเราเข้มแข็งนะ งานทางโลก ใครง่ายๆ ก็ทำมาเรื่อยๆ เวลาเหนื่อยก็พัก ถึงเวลาเรา
ก็ทำของเราอีก ทำของเราไป ถ้ามีอำนาจวาสนา เราทำของเรานะ จะมีคนมาช่วยเหลือกิจการเราถ้าเรา
มีความวิริยะ ความอดุสาหะ ถ้าเราขี้เกียจ เราทำของเราไปแล้วเราก็ดีโพยตีพายไปว่าเราก็อำหม้อ
เขา ทำไมเราทุกข์เรายากล่ะ เราดีโพยตีพายไป มันก็มีแต่ความเจ็บช้ำน้ำใจเราเท่านั้นแหละ

แต่เวลาประพฤติปฏิบัติขึ้นมา เราทำของเราโดยซื่อแท้จริง เวลาของเราของเรา เรา
ไม่ต้องหวังพึ่งใครเลย โลก เวลาเขาทำสิ่งใดเขาต้องหวังพึ่งพาอาศัยกัน เวลาเราปฏิบัตินะ เราคณ
เดี่ยว เรากำหนด เวลากำหนดพุทธะ โลกนี้เหมือนไม่มี มีเรากับพุทธะเท่านั้น ถ้ามีเรากับพุทธะ
เท่านั้น แล้วตั้งใจ

แต่เวลาเรามีเรากับพุทธะเท่านั้น จิตใจมันก็ออกแวก ถ้าผู้ที่ปฏิบัติใหม่ทำสิ่งใดล้มลุก
คลุกคลานทั้งนั้นนะ เพราะสิ่งที่ไม่เคยทำ ถ้าสิ่งที่ไม่เคยทำนะ เราก็ลองผิดลองถูก ลองผิดลองถูก
ขึ้นมา ผิด เราก็อ้างไว้ หาทางออกให้ได้ๆ การปฏิบัติเริ่มต้นมันล้มลุกคลุกคลานทั้งนั้นนะ เวลา

องค์สมเด็จพระสัมมาสัมพุทธเจ้า ๖ ปี ๖ ปีนะ ลองผิคลองถูกกับคนที่ไม่รู้ แต่เวลาองค์สมเด็จพระสัมมาสัมพุทธเจ้ามาตรัสรู้ก็มาตรัสรู้ขององค์สมเด็จพระสัมมาสัมพุทธเจ้าเอง ตรัสรู้ด้วยอำนาจวาสนา ตรัสรู้ด้วยสัจจะ ทุกข์ เหตุให้เกิดทุกข์ ทุกข์ดับ วิธีการดับทุกข์ กิจจญาณ มันมีมรรคญาณ มีศีล มีสมาธิ มีปัญญา กำหนดชำแรกเข้าไปในทุกข์ เหตุให้เกิดทุกข์ ทุกข์ดับ วิธีการดับทุกข์

เวลาทศญาณ การรู้อะไร มีกิจจญาณทำให้รู้แจ้ง พอมีทศญาณ ความรู้ รู้ในทุกข์ เหตุให้เกิดทุกข์ วิธีการดับทุกข์ และมรรค นี้เวียนไป รู้จริงตามความเป็นจริงขึ้นมาในใจขององค์สมเด็จพระสัมมาสัมพุทธเจ้า ฉะนั้น สิ่งทีกระทำให้มันทำจากภายใน ถ้าทำจากภายใน

เวลาพูดถึงธรรมะนะ ก็พูดบุคลาธิษฐาน ธรรมาธิษฐาน จากสิ่งที่เป็นวัตถุที่เราเห็นได้ แล้วเทียบเคียงเข้ามาในหัวใจ ธรรมขององค์สมเด็จพระสัมมาสัมพุทธเจ้าทั้งหมดชี้เข้ามาสู่ใจของเรา ถ้าชี้เข้ามาสู่ใจของเรา เราที่ตั้งสติขึ้นมา พอตั้งสติขึ้นมา มันก็เป็นสมมุติ เวลานี้ถึงพุทธโธ มันก็เป็นสมมุติทั้งนั้นนะ สิ่งที่เกิดขึ้น ระลึกรู้ ทำให้รู้ มันก็เป็นเรื่องโลกทั้งนั้นนะ แต่ถ้ามันสงบเข้ามา เรารู้เราเห็นนะ เวลามันสงบนะ สงบมันร่มเย็นเข้ามา ร่มเย็นแล้วรำพึง ถ้าทำความสงบมากเข้าๆ แม้แต่ทำความสงบ คราวนี้ทำได้ คราวหน้าทำไม่ได้ ก็เดือดร้อนแล้วละ แต่ถ้าเดือดร้อนนะ เราก็ทำของเราไป

ถึงที่สุดถ้ามันชำนาญขึ้นๆ ชำนาญขึ้น ทุกคนจะภูมิใจ ทุกคนจะดีใจ ดีใจเพราะอะไร เพราะเรามีอริยทรัพย์ เพราะเราได้ทรัพย์ เราได้เห็นใจของเรา ที่เราเกิดมา ปฏิสนธิจิตที่เวียนตาย เวียนเกิด เราไม่เคยรู้เคยเห็นเลย เราชำระล้างกิเลส เราก็ไม่เคยเห็นหน้ากิเลสเลย เขาว่ากิเลสๆ มีแต่ชื่อ แล้วตัวตนของเรา ความรู้สึกนึกคิดของเรา สิ่งทีเราจะจับมาพิจารณา เหมือนไปหาหมอว่า หมอ นี่เป็นโรคอะไร ให้หมอดู ถ้าหมอเขาตรวจ เขาเป็นโรคสิ่งใด เราก็มารู้ว่าเราเป็นโรคสิ่งนั้น

นี่ก็เหมือนกัน จิตใจมันจะตรวจตัวมันเอง ถ้ามันมีสติ มีสมาธิ มันจะตรวจหัวใจของเรา ถ้าหัวใจของเรามันเจ็บไข้ได้ป่วยอย่างใด ถ้าเราเห็นกาย เห็นเวทนา เห็นจิต เห็นธรรมตามความเป็นจริง เห็นกาย เห็นเวทนา เห็นจิต เห็นธรรม เพราะความรู้ความเห็น สติปัญญา ๔ มันเกิดตรงนี้ ถ้าจิตมันไม่เห็นกาย เห็นเวทนา เห็นจิต เห็นธรรม มันเป็นเรื่องสัญญาอารมณ์ ถ้าสัญญาอารมณ์ มันก็

เป็นสมบัตินอก มันก็ตะครุบเงา แล้วมันก็คิดว่านี่การศึกษา การศึกษามันจะทำธุรกิจแล้วนะ
 ธรรมะธุรกิจแล้วละ เราดูเราเห็นนะ มันมีพระไตรปิฎก มันมีธรรมขององค์สมเด็จพระสัมมาสัม
 พุทธเจ้าเป็นเครื่องยืนยันว่ามันเป็นความจริงๆ

สาธุ! มันก็เป็นความจริงจริงๆ มันเป็นทฤษฎีที่องค์สมเด็จพระสัมมาสัมพุทธเจ้าวางไว้
 มันถูกต้องทั้งนั้นนะ แต่มันชี้เข้ามาสู่ใจ ชี้เข้ามาสู่ใจ เราเป็นสัตตัญญาอารมณ์ เรามีการคาดหมาย เรา
 ก็พยายามจะเอาธรรมวินัยขององค์สมเด็จพระสัมมาสัมพุทธเจ้ามาเป็นการยืนยัน มากำหนดว่าสิ่ง
 นั้นถูกต้องๆ นี่มันทำธุรกิจกัน แล้วพอทำธุรกิจกันแล้ว ในเมื่อเราเป็นฝ่ายที่จะต้องเสียผลประโยชน์
 ตลอดเวลา มันจะได้สิ่งใดมาละ มันเสียผลประโยชน์ให้ใครละ ก็เสียผลประโยชน์ให้กิเลสเราไง
 กิเลสมันก็อ้างอิงไปอย่างนั้นตลอดเวลา

แต่ถ้าเราทำความสงบของใจเข้ามา ถ้าใจสงบระงับเข้ามาแล้ว ถ้าเห็นกาย เห็นเวทนา เห็น
 จิต เห็นธรรมตามความเป็นจริง มันไม่ใช่พระไตรปิฎกแล้วนะ พระไตรปิฎก ธรรมวินัยชี้เข้ามา
 ทวนกระแสเข้ามาสู่ใจ แล้วพอใจมันจับต้องได้ มันจับต้องได้ อืม! ในพระไตรปิฎก สติปัฏฐาน ๔
 กาย เวทนา จิต ธรรมว่าไว้อย่างนั้น แต่เวลาเรารู้เราเห็นจริงขึ้นมา อ้อหือ! ทำไมมันสั้นไหวไปถึงชั่ว
 หัวใจเลย ทำไมมันสะเทือนกิเลสขนาดนี้ ทำไมมันมีรสชาติขนาดนี้

เวลาศึกษามา ศึกษามากก็ซาบซึ้งๆ ซาบซึ้งๆ ทางโลกนั่นละ เวลาจิตมันสงบเข้ามา สุขอื่นใด
 เท่ากับจิตสงบไม่มี มันก็มีความสุขความสงบอยู่ มีความสุขมีความสงบ เราก็พยายามรักษาของเรา
 ตั้งสติของเรา พอตั้งสติแล้วนะ ถ้ามีครูบาอาจารย์นะ เดี่ยวเจริญแล้วเสื่อม เสื่อมแล้วเจริญ เจริญ
 แล้วเสื่อม ทำไมถึงเสื่อมละ เสื่อมเพราะการบำรุงรักษาเราไม่ดี เราประมาทเลินเล่อ เราทำสิ่งใดก็มันนอก
 มันใจว่าเราเคยทำได้ นี่มันจะประกอบธุรกิจแล้ว มันบอกว่ามันเคยทำได้ ของเราเคยเป็น ของเรา
 เคยมี ทำไมจะทำไม่ได้...ไปทำอีกทีหนึ่งไม่ได้แล้ว ไม่ได้แล้ว ไม่ได้เพราะอะไรละ ไม่ได้เพราะ
 ธาตุขันธ์ เวลาธาตุขันธ์มันเปลี่ยนแปลงไปแล้ว กาลสถานที่มันก็เปลี่ยนไป แล้วทำอย่างไรละ
 ล้มลุกคลุกคลานเลย

ถ้าล้มลุกคลุกคลาน มันก็ต้องอดนอนผ่อนอาหารแล้ว จะต้องต่อสู้กันแล้ว กิเลส ในเมื่อเอาสัญญาอารมณ์ เอาสิ่งที่มีอำนาจเหนือกว่ามาฟาดฟันธรรมชาติของเรา สิ่งที่เราทำมาแล้วล้มลุกคลุกคลาน เราก็ต้องหาทางพลิกแพลงแล้ว ถ้าหาทางพลิกแพลงนะ สิ่งที่มีกำลัง กิเลสคืออะไร กิเลสคือนามธรรม แล้วมันอาศัยอะไร อาศัยธาตุ ๔ และขันธ์ ๕ ออกมาพลิกแพลงกับเรา เราก็ต้องอดนอนผ่อนอาหารให้สิ่งที่กิเลสมันใช้อ่อนตัวลง ให้มันเบาบางลง พอมันเบาลง พอเราหิว กิเลสมันก็หิวด้วย เราเหนื่อย กิเลสมันก็เหนื่อยด้วย เรากำหนดพุทโธๆ กิเลสมันก็เปลี่ยด้วย พอกิเลสเปลี่ยด้วย พอกิเลสมันเปลี่ย มันหนีหน้า มันก็ลงสงบอีกทีหนึ่ง พอสงบ เออ! มันก็ทำได้ พอทำได้

คนทำล้มลุกคลุกคลาน แล้วเวลาจะฟื้นฟูใจของเรานั้นต้องมีสติมีปัญญารักษา พอมีสติมีปัญญารักษาขึ้นมา พอจะทำ ชำนาญในวิธี ถ้าทำบ่อยครั้งเข้า กิเลสมันจะมีลูกเล่นใหม่ๆ มาตลอด ใหนักธุรกิจพญามารมันมีชั้นเชิงของมันเยอะเยอะ เพราะมันอาศัยหัวใจนี้อยู่กับเราตลอดมา มันมีเล่ห์เหลี่ยมของมัน มันพลิกแพลงของมันตลอดเวลา ถ้าเราชำนาญในวิธี เราก็ต้องมีปัญญาของเรา ปัญญาของเราหลบหลีก ปัญญาของเราพยายามทำใจของเราให้สงบ ถ้าใจมันสงบขึ้นมาแล้ว ถ้าสงบแล้วทำอย่างไรต่อไป เพราะคนอยากพัฒนา อยากก้าวหน้าขึ้นไป ถ้าอยากก้าวหน้าขึ้นไป จิตสงบแล้วให้รำพึง รำพึงหากาย

ถ้าจิตรำพึงหากายไม่ได้ พอจิตมันสงบ นั่งสงบบ่อยๆ ครั้งเข้า ถ้านั่งหลายชั่วโมงเข้ามันก็เกิดเวทนา ถ้าจิตมันสงบแล้ว ถ้ามันเกิดเวทนา มันก็จับต้องเวทนาได้ ถ้าจิตมันไม่สงบเลย จิตมันยังเป็นจิตดิบๆ อยู่อย่างนี้ เวลาเกิดเวทนามันก็โอดโอยขึ้นมา เวทนามันทับจิต มันก็ลุก มันก็ทนไม่ได้ แต่ถ้าจิตมันสงบแล้ว เวทนามา มันก็จับต้องเวทนาด้วยความยิ้มแย้มแจ่มใส เวทนาสักแต่ว่าเวทนา ก็พลิกแพลงดูเวทนาขึ้นมาพิจารณา นี่ไง ถ้ามันเป็นข้อเท็จจริงมันเป็นอย่างนี้ ถ้าข้อเท็จจริงมันเป็นอย่างนี้แล้ว ถ้าคนที่ภาวนามาแล้ว ถ้าในหัวใจมันมีข้อเท็จจริง นั่นละมันจับต้องขึ้นมา มันอธิบายได้ มันพูดได้ มันมีข้อเท็จจริงในใจใจ

แต่ถ้ากิเลสมันจะธรรมธุรกิจ มันก็บอกว่าพอสัญญาอารมณ์มันเป็นจินตนาการ มันก็อ้างอิงธรรมชาติพระพุทธเจ้าเป็นอย่างนั้นๆ “เถียงไม่ได้นะ มาจากพระไตรปิฎกนะ ห้ามเถียงนะ”

ไม่เพียงพระใครปฏิภกหรือก แต่เพียงกิเลสในใจของคนทีลุ่มลुकुकुकถานนะ มันไม่มีข้อเท็จจริงในหัวใจ สิ่งทีธรรมขององค์สมเด็จพระสัมมาสัมพุทธเจ้าเป็นปรียติ ศึกษาามาเพื่อปฏิบัติ แล้วถ้าปฏิบัติขึ้นมาแล้วต้องมีข้อเท็จจริงขึ้นมา อย่าให้กิเลสมันเอาไปทำธุรกิจกับเรา ถ้ากิเลสมันเอาไปทำธุรกิจกับเรา

เราปฏิบัติมานะ เราต้องการของจริง เราต้องการธรรมะทีฆ่ากิเลส ธรรมะทีทำลายกิเลสในใจของเรา เพื่อให้ใจของเรามีคุณธรรมขึ้นมา ไม่ใช่ทำขึ้นมาเพื่อให้กิเลสมันทำธุรกิจมีได้มีเสียในใจ ถ้ามันมีได้มีเสียในใจ สิ่งใดทีมันพอใจมันก็เคลิบเคลิ้มหลงไหลไปกับเขา แล้วมันไม่มีสติคอยคุมบารุงรักษาใจของตัว เวลามันขาดทุน เวลามันเสียเปรียบ มันก็อะอะโววาย “ปฏิบัติแล้วก็ได้ไม่ผล ทำมาขนาดนี้ยังไม่ประเสริฐสักที” มันไม่ได้ประโยชน์เลย ถ้าจิตใจเราไม่มีหลักมีเกณฑ์หลงไหลไปกับการได้การเสียในกิเลสทีมันเอามาถ่วง

ถ้าเรามีสติปัญญา กิเลสมันจะมาถ่วงขนาดไหน มารมันจะเอาสิ่งต่างๆ ในหัวใจของเรา มาต่อรองกับเราขนาดไหน เราก็มากับมัน เราก็เกิดตายๆ มากับมัน ถ้ามันมีจริง เราก็ต้องดีขึ้นมาแล้ว ถ้ามันเป็นประโยชน์จริง เราจะเป็นเทวดาเลย เพราะเราก็เป็นคนดีคนหนึ่ง แต่ทำไมมันทำแล้วมันไม่ได้ตั้งใจสักทีละ

ไม่ได้ตั้งใจหรือก ผู้ใดปฏิบัติธรรมไม่สมควรแก่ธรรม ถ้ามันสมควรแก่ธรรม ทำอย่างไรถึงสมควรแก่ธรรมละ สมควรแก่ธรรม ทีบอกว่าแคไหนละ แคไหนมันถึงจะเป็นวิทยาศาสตร์ ชั่งตวงวัดแคไหนละ

ชั่งตวงวัดมันเป็นโทสจริต โมหจริต มันเป็นจริตนิสัยของคน คนขี้หลง ไม่ต้องให้เขามาหลอกหรือก วิ่งไปให้เขาหลอกเลย มีอะไรพอใจก็วิ่งตามกระแสไปหมดเลย นี้โลภะ โลภจริต โทสจริต ไม่มีสิ่งใดมันก็สะท้อนหัวใจไปทั้งนั้นนะ โมหจริต ลุ่มหลงไปทั้งหมด จริตมันมีของมันอย่างนั้นนะ ถ้าจริตมีของมันอย่างนั้น เราก็ต้องมีสติมีปัญญาของเรามากขึ้น แล้วรักษาใจของเรา รักษาใจของเรา ถ้ามันทำขึ้นมาแล้ว ถ้ากิเลสมันเอามาต่อรองกับเราไม่ได้ มันจะเอาขาดทุนกำไรมาต่อรองกับเรา เราปฏิเสธแล้วเราพยายามทำของเรา เราตั้งสติของเรา ทำขึ้นมา มันจะรู้จะเห็น ถ้า

มันจะรู้จะเห็น ชำนาญในวสี ชำนาญในวสีเกิดมาจากไหนละ เกิดมาจากการล้มลุกคลุกคลาน เกิดมาจากการผิดพลาดของเรา เกิดมาจากน้ำตาไหลน้ำตาร่วง ทุกข์ยากนี้ ถ้าไม่ทุกข์ไม่ยาก ไม่มีกิริยาของใจ วิธีแห่งจิตมันไม่ได้พัฒนาของมัน ศึกษาธรรม ศึกษามาเป็นสัญญา แต่วิธีแห่งจิตที่จิตมันพัฒนาการของมันขึ้นมามันไม่เป็นตามความเป็นจริง

ถ้ามันเป็นตามความเป็นจริง ความเป็นจริงมันก็เข้าสู่ความสงบ ใจจะปฏิบัติขนาดไหน ถ้ามันเป็นสัมมาทิฏฐิ ความเห็นถูกต้องดีงาม ทำอย่างไรก็แล้วแต่ ผลของมันคือการปล่อย มันปล่อยอะไรละ ก็ปล่อยสัญญาอารมณ์ใจ ปล่อยขั้น ถ้ามันปล่อยขั้นเข้ามามันก็เป็นสัมมาสมาธิ

จิตเห็นอาการของจิต ความรู้สึกนึกคิดนี้เป็นอาการของจิตทั้งหมด ความรู้สึกนึกคิดนี้เป็นอาการของมัน แล้วตัวของมันละ ตัวมันอยู่ไหน ถ้ามันสงบระงับเข้ามาก็สู่ตัวมัน ถ้าตัวมันนะ ถึงตัวมัน เวลามันทำงานของมัน มันก็ออกไปรับรู้อีกแหละ มันออกไปรับรู้ ออกไปแสวงหาของมัน ถ้ามันออกไปรับรู้ ออกไปแสวงหาของมันโดยสัญชาตญาณ โดยสถานะของมนุษย์ มนุษย์ก็เป็นอย่างนี้ มันเป็นอย่างนี้ของมัน แต่พอจิตมันสงบ ทวนกระแสใจ

ธรรมขององค์สมเด็จพระสัมมาสัมพุทธเจ้าทั้งหมดทวนกระแสเข้าไปสู่สติจิต ถ้าสู่สติจิตนะ วิธีการปฏิบัติทั้งหมดมันก็ปล่อยวาง ถ้ามันปล่อยวาง ถ้าปล่อยวาง มีสติปัญญาขึ้นไป ต่อเนื่องขึ้นไป ไม่ให้ใครมาต่อรอง ไม่ให้ใครมาใช้ประโยชน์กับจิตดวงนี้ ถ้าไม่ให้ใครมาต่อรอง ไม่ให้ใครมาใช้ประโยชน์กับจิตดวงนี้ เราทำของเราขึ้นไป ถ้าเราทำของเราขึ้นไป สติ มหาสติ ถ้าเกิดปัญญา มหาปัญญา ถ้าปัญญาต่อเนื่องมันต้องละเอียดเข้าไป

สิ่งที่ว่า พอจิตมันคิดส่งออก เราก็มว่า โอ้โฮ! จิตนี้มันละเอียดมาก มันไวมาก มันไปหาของมัน เราก็มคิดว่าจิตนี้มันไวของมัน เวลาสิ่งที่มีสติขึ้นมามันยับยั้งหมด สิ่งที่เกิดขึ้นที่เร็ว สิ่งที่ไวมากๆ มันจะหยุดของมันหมดแหละ แล้วพอเราเห็น อู้อู! มันละเอียดมากๆ

มันละเอียดแค่ไหนมันยังหญาปากคอกอยู่ นี่ มันเพิ่งทำความสงบของใจเท่านั้น ถ้าใจมันสงบแล้ว ถ้าจิตมันสงบ มันพิจารณาของมัน ราพึงไปให้เห็นกาย ถ้าราพึงไป ถ้าคนมีอำนาจวาสนา มันจะเกิดขึ้นทันทีนะ อำนาจวาสนา คุณิ จริตของคน อำนาจวาสนาของคนมันสร้างมา มันจะเห็น

ของมัน รู้ของมัน แต่ถ้ามันไม่มีละ อานาจาสนาของคนมันไม่เท่ากันไง เวลาปฏิบัติไป ถ้ามันรู้มันเห็น ขนาคู้เห็นครั้งเดียวนะ ถ้ามันเห็น ถ้าครั้งต่อไปไม่เห็นแล้ว พอจิตมันสงบไม่พอ ก็ต้องกลับมาทำความสงบของใจให้มากขึ้น ถ้ามันรำพึงไป มันเห็นของมัน ถ้าเห็นของมันนะ ถ้าจิตมีกำลังนะ พิจารณาให้แยกแยะ รำพึงให้มันเป็นไปต่อหน้าเรา

ที่ว่าไตรลักษณ์ๆ เขาว่ามันจะเป็นไป มันเป็นไปอย่างไร ถ้าจิตไม่รู้ไม่เห็นขึ้นมา มันอ้างอิงไปตลอดแหละ พออ้างอิงขึ้นมามันก็ป็นธุรกิจแล้ว อ้างนั่นอ้างนี่ อ้างเล่้ไปหมดเลย ถ้าอ้างเล่้ขึ้นไปมันจะเป็นจริงไหม

ถ้ามันเป็นจริง “แม้แต่ หรือว่า” ต่างๆ ไม่ได้ทั้งนั้น ถ้า “หรือว่า” แสดงว่าเราไม่มั่นใจ ความไม่มั่นใจ ความไม่เป็นเอกภาพ มรรคสามัคคีได้อย่างไร มันก็มีได้มีเสียใจใหม่ สิ่งที่มีได้มีเสียนั้นนะมันทำธุรกิจของมันอยู่ มันล้มลุกคลุกคลานอยู่ มีได้มีเสีย มีได้มีเสีย มันไม่มัจฉิมาปฏิบัติ

ถ้ามันจะมัจฉิมาปฏิบัติ พิจารณาซ้ำแล้วซ้ำเล่าๆ เราจะทำนาในใจ เราจะสร้างมรรคสร้างผลขึ้นมา ถ้าเราสร้างมรรคสร้างผลขึ้นมา เราต้องสร้างที่ใจของเรา สร้างที่ใจของเรา เราก็หมั่นคราดหมั่นไถของเรา หมั่นคราดหมั่นไถด้วยมรรคญาณ เห็นใหม่ คุณสติปัญญาขึ้นมา พิจารณาซ้ำแล้วซ้ำเล่าๆ ถ้ามันปล่อย ปล่อยก็เป็นประโยชน์กับเรา ถ้าปล่อยแล้วเราก็อยู่กับความสงบระงับอันนั้น มันมีกระบวนการของมันนะ อริยสัจมีหนึ่งเดียวเท่านั้น สิ่งทีประพฤติปฏิบัติขึ้นมา เราจะประพฤติปฏิบัติขนาดไหน วิธีการอย่างใดก็แล้วแต่ มันจะลงสู่สัจจะความจริง สัจจะญาณ กิจจะญาณ กตญาณ มันจะเข้าสู่ความจริงอันนี้

มันมีกิจจะญาณ มีการกระทำของมัน ถ้าไม่มีการกระทำของมัน เราจะพูดขนาดไหน เราจะไปเอามรรคเอาผล เอาธรรมของครูบาอาจารย์มาพูดขนาดไหน นั่นเป็นคำพูด มันพูดไม่ครบองค์ประกอบของมันหรอก มันมีความบกพร่อง เพราะเราไม่รู้ไม่เห็นด้วยใจของเรา แต่ถ้าเรารู้เราเห็นด้วยใจของเรา ถ้ามันบกพร่อง ก็เราล้มลุกคลุกคลานอยู่นี่ไง แล้วถ้าพิจารณาซ้ำพิจารณาซาก เวลามันขาดละ เวลามันขาดขึ้นมาขาดอย่างไร

ถ้าเวลาขาดขึ้นมา กายเป็นกาย จิตเป็นจิต ทุกข์เป็นทุกข์ เวลามันปล่อยมันก็ปล่อย ปล่อย มีความสงบมีความร่มเย็น เวลาทำสมาธิขึ้นมา ถ้าจิตสงบมีความสุขมาก เวลาพิจารณาแล้วมัน ปล่อย มันสำรอกมันคายออก มันเบาว่านั่นเยอะ มันทั้งเบากว่า มันทั้งมีรสชาติมากกว่า แต่มี รสชาติขนาดไหนก็รสชาติของมันนั่นแหละ แต่เวลามันขาดละ เวลาขาดมันก็เป็นอีกอย่างหนึ่ง เป็น อีกอย่างหนึ่งเพราะมันสิ้นกระบวนการของมันไป

ถ้าสิ้นกระบวนการของมัน กายเป็นกาย จิตเป็นจิต ทุกข์เป็นทุกข์ แล้วมันรวมลง รวมลง อย่างไร จิตมันปล่อยอย่างไร มันสำรอกคายออกอย่างไร ถ้ามันคายออกไปแล้ว ตั้งโยชน์มันขาด ออกไป นี่อกุปกรรม ถ้าเป็นอกุปกรรม ผลประโยชน์อันนี้มันไม่เป็นธุรกิจแล้ว นี่ธรรมเนื้อแท้ อกุปกรรมของแท้ๆ อกุปกรรมนะ

เวลาอินไตย ๔ ธรรมขององค์สมเด็จพระสัมมาสัมพุทธเจ้าคาดการณ์ไม่ได้เลย สิ่งที่ว่า พุทธวิสัย กรรม ฌาน โลก ออินไตย ปัญญาพุทธวิสัยกว้างขวางจนเราจินตนาการไม่ได้ เราคิด อย่างนั้นไม่ได้ นี่ก็เหมือนกัน เวลาเราพิจารณาไปเป็นกุปกรรม สัพเพ ชมฺมา อนตฺตา ธรรม ทั้งหลายเป็นอนัตตา ทุกอย่างเป็นอนัตตา เราบอกเป็นอนัตตา มันก็มีอยู่แล้ว มันก็เป็นธรรมชาติอยู่ แล้ว นี่กุปกรรม

กุปกรรมไป พระพุทธเจ้าสอนเรื่องอนัตตา...ใช่ สอนเรื่องอนัตตา สอนไม่ให้มีอัตตา ไม่ให้มีความยึดมั่นถือมั่น มันจะเห็นไตรลักษณ์ มันจะกายตัวของมัน แล้วเห็นอย่างไรละ อะไร เป็นอัตตา อะไรเป็นอนัตตา เราก็ถึงมีอัตตาของเราไป เราไม่รู้ เราเห็น เราแน่ เราอด เราเก่ง นี่อัตตา ทั้งนั้นนะ

แล้วถ้าเป็นอนัตตา ทำไมถึงเป็นอนัตตา

มันจะเป็นอนัตตาได้ต่อเมื่อมันมีสภาวะธรรม ถ้าสภาวะธรรมขึ้นมา มันเป็นอนัตตา กาย เวทนา จิต ธรรม เป็นอนัตตาต่อหน้าให้เราเห็น ถ้าเราเห็น ถ้าสรรพสิ่งเป็นอนัตตา กระบวนการของมันเกิดขึ้น กระบวนการเกิดขึ้นถึงที่สุดมันปล่อยๆ ตังคปหาน ฝึกหัดฝึกฝน ของเรา เราจะสร้างมรรคสร้างผลขึ้นมาในใจ

เวลามันขาด สิ่งที่เป็นอนัตตา สัพเพ ธมฺมา อนตฺตา กุปฺปชฺรรม แล้วกุปฺปชฺรรมละ มันพ้นจากอนัตตาไปอย่างไร สิ่งที่มันพ้นอนัตตาไป เพราะถ้าเป็นโสดาบันแล้วเกิดอีก ๗ ชาตีย่างมาก แล้วพระอรหันต์เป็นพระโสดาบันแล้วประพฤติปฏิบัติถึงที่สุดแห่งทุกข์ไป พระโสดาบันปฏิบัติต่อเนื่องขึ้นไป ถ้าต่อเนื่องขึ้นไปถึงที่สุดแห่งทุกข์มันไม่ไปอีก ๗ ชาติเลย ชาตินี้ แล้วชาตินี้เราพยายามจะสร้างมรรคสร้างผลขึ้นมา จะรู้ภพหรือชาติ จะทำความจริงของเราขึ้นมา ไม่ให้กิเลสมันมาต่อรอง ไม่ให้กิเลสมันเอาความรู้ความเห็น เอาความพอใจ เอาความต้องการมาต่อรองกับเรา ไม่ต้องไปโทษคนอื่น ไม่ต้องไปมองจากที่ไหน มองจากใจเรานี้ มองจากการกระทำของเรา ถ้ามันทำจริงเห็นจริงขึ้นมามันจะเป็นความจริง ถ้าความจริงขึ้นมาเป็นอย่างนี้แล้วมันจะไปห่วงไหวกับใครล่ะ มันจะไปห่วงไหวกับใคร แล้วไม่ห่วงไหวกับใครนะ มันมีความมูมานะ สิ่งที่ทำขึ้นมาล้มลุกคลุกคลานแสนทุกข์แสนยากนะ แต่เราทำของเราขึ้นมาจนได้มรรคได้ผล ถ้าได้มรรคได้ผล

คนทำงานไม่เป็นก็เป็นเรื่องอย่างหนึ่ง ถ้าขณะที่เป็นอกุปฺปชฺรรม สิ่งนี้เขาเรียกว่าภวานาเป็นแล้ว เป็นเพราะอะไร เป็นเพราะประสบการณ์ที่เราทำ เราหรือเรากันของเราขึ้นมา เราทำงานของเราจนเป็นผลงานของเรา ถ้าผลงานของเราะ มีสติปัญญา มันจะต่อเนื่อง มันจะทำความสงบของใจมากขึ้น ทำความสงบของใจมากขึ้นแล้วพยายามรู้คั่นกาย เวทนา จิต ธรรมที่ละเอียดขึ้น ถ้ารู้คั่นกาย เวทนา จิต ธรรมที่ละเอียดขึ้น เวลาพิจารณากายๆ เวลาสมุจเฉทปหานไป แล้วมันเป็นไตรลักษณ์ ทำลายหมดเลย แล้วมันจะเหลือกายสิ่งใดล่ะ

ภายนอก ภายใน ภายในกาย สิ่งที่ว่าภายในกาย คำว่า “เป็นภายใน” เพราะความยึดติดของจิตที่ละเอียดมันแตกต่างกัน พอเวลามันยึดติดภายในข้างนอก คูณ เราเห็นภายนอกเลย เวลาเขาไปที่ยวป่าช้านี้ภายนอก เพื่อให้มันสลดสังเวช ให้มันหลุดเข้ามาเป็นตัวเรา นี้ภายนอก เวลาจิตสงบแล้วเวลาเราเห็นนะ ไปเห็นภายนอกมันไม่มีประโยชน์แล้ว มันต้องเห็นกายของเราเอง ถ้าเห็นกายของเราเองใครจะเห็นล่ะ

ถ้าเราใช้ตาเนื้อเห็น เราก็เห็นเพื่อทำความสะอาดร่างกายนี้เท่านั้น แต่ถ้าตาของใจมันเห็น ตาของใจ เวลาทำความสงบของใจ ถ้าใจมันสงบขึ้นมาถึงอัปนาสมาธิ มันปล่อยวางกายได้ มันไม่รับรู้เรื่องกายเลย เห็นไหม เวลาจิตมันปล่อยวางกาย แต่ปล่อยวางด้วยสมาธิ เพราะปล่อยวางชั่วคราว เดี่ยวมันออกมา มันแผ่ซ่านมามันก็เหมือนเดิม

แต่ถ้าเวลาเราพิจารณา จิตมันสงบแล้วมันมีความสงบ มันเห็นกายจากภายใน เห็นกายจากภายใน มันพิจารณาชำพิจารณาซาก เวลามันสมุจเฉทปหาน มันขาด ขาดเพราะอะไร เพราะธรรม เพราะไตรลักษณ์ที่พิจารณาแล้วกระบวนการของมันแปรสภาพให้เห็น บ่อยครั้งๆ จนมันขาด พอขาดแล้วมันเป็นอกุปปธรรมแล้ว

ทีนี้เราทำความสงบของใจให้มากขึ้น เพราะโศคาปัตติมรรค โศคาปัตติผล สกิทาคามิมรรค สกิทาคามีผล นั่นเป็นโศคาปัตติมรรค โศคาปัตติผล กระบวนการบุคคล ๘ จำพวก บุคคล ๘ จำพวก บุคคล ๘ กลุ่ม บุคคล โศคาปัตติมรรค โศคาปัตติผล สกิทาคามิมรรค สกิทาคามีผล อนาคามิมรรค อนาคามีผล อรหัตตมรรค อรหัตตผล สมณะ ๔ เหล่า บุคคล ๘ จำพวก เพราะมันมีเหตุกับผล ถ้ามีเหตุกับผล เหตุผล กระบวนการ บุคคลคู่แรกมันได้จบไปแล้ว ทีนี้พอจบไปแล้ว อย่างมากถ้าไม่มีการเจริญไปข้างหน้ามันก็อีก ๗ ชาติ แต่ถ้าเราพยายามเจริญก้าวหน้า มันจะเป็นบุคคลที่ ๓-๔ เห็นไหม นี่คู้ที่ ๒

คู้ที่ ๑ ผ่านไป คู้ที่ ๒ คู้ที่ ๓ คู้ที่ ๔ ระหว่างเหตุกับผล ถ้าเหตุกับผล จิตสงบมา ล้มลุกคลุกคลานมา ให้กิเลสมันต่อรองมาตลอด ถ้าเราทำมาด้วยความเข้มข้นของเรา ด้วยความมุมานะของเรา มันพัฒนาของเราขึ้นมาจนพ้นมาจากบุคคลคู่แรก พอคู่แรก เหตุที่ ๒ เราต้องทำความสงบของใจมากขึ้น มันพิจารณาไปแล้วมันก็เป็นอริยสังขเหมือนกัน สัจจญาณ กิจจญาณ กตญาณ สัจจะ สัจจะความจริง ทุกข์ เหตุให้เกิดทุกข์ ทุกข์ดับ วิธีการดับทุกข์ นี่ค้อสังข ถ้าเห็นสังข มันก็เห็น ทุกข์

บอกว่าเกิดมาชาตินี้อยากจะฆ่ากิเลส อยากจะต่างๆ แต่ไม่เคยเห็นหน้ากิเลสเลย ไม่รู้ว่ากิเลสเป็นตัวอย่างไร แต่เวลาพิจารณาเข้าไปในสังขมันก็เห็นทุกข์ เหตุให้เกิดทุกข์ ทุกข์ดับ

วิธีการดับทุกข์ ก็จะทำ ๆ ก็จะทำคือการระบวนการที่จะเกิดขึ้น การระบวนการที่จะเกิดขึ้นตามความเป็นจริงของมันเป็นขึ้นมา นี่คือการระบวนการเวลาแยกแยะแยกย่อยออกมา แต่ความจริงเวลามันเกิด มันเกิดพร้อมกัน มันเกิดขึ้นมาด้วยจิตดวงเดียว ด้วยอารมณ์อารมณ์เดียว แต่การกระทำมันเกิดขึ้นขณะนั้น พอมันพิจารณาซ้า ๆ ถ้ามันปล่อยวาง มันต้องฝึกหัด มันต้องพยายามหมั่นสร้างมรรคสร้างผลของเรา เราจะทำสักจะ ทำเหตุทำผลขึ้นมาในใจ บุคคลคู่ที่ ๒ แยกแยะอยู่อย่างนั้นนะ ซ้าแล้วซ้าเล่า ๆ

ซ้าแล้วซ้าเล่านี้ เวลาความคิดเราเร็วไหม เวลาเกิด คีล สมาธิ ปัญญาขึ้นมา ปัญญา มันจะหมุนเร็วไหม มันหมุนเร็วมาก ทีนี้คำว่า “ซ้าแล้วซ้าเล่า” เพราะพิจารณาแล้วมันปล่อยเดี๋ยวนั้น มันจับเดี๋ยวนั้น พิจารณาต่อเนื่องเดี๋ยวนั้น มันว่องไวมาก มันคล่องตัวของมัน มันจับขึ้นมาก็เป็นมรรคเป็นผล เวลาสัมผัสคลุกคลานขึ้นมา จากเริ่มต้นปุณฺณ กัลยาณปุณฺณ ทุกข์ยากมาก เพราะความสงบของใจ คนมันดิบ คนมันหนา กิเลสมันดิบ ๆ กิเลสมันมีกำลังเต็มที่ แล้วเราฝึกหัดใหม่ สัมผัสคลุกคลานมาตลอด ฉะนั้น สิ่งนี้มันจะทุกข์ยากมาก พอพิจารณาขึ้นไปจนถึงบุคคลคู่ที่ ๑ ผ่านไป พอคู่ที่ ๑ ผ่านไปนะ การทำความสงบของใจมันจะง่ายขึ้น ง่ายขึ้น หมายความว่า รู้วิธีการ รู้การรักษาใจ รู้เหตุแห่งการกระทำ

ทีนี้เวลาครูบาอาจารย์ของเรา เวลาประพฤติปฏิบัติขึ้นมา ท่านถึงจะเข้าป่าเข้าเขาของท่าน ท่านถึงพยายามแยกแยะของท่าน ท่านพยายามอยู่คนเดียวของท่าน การอยู่คนเดียว กินก็น้อย นอนก็น้อย แต่ต่อสู้กับกิเลสตลอดเวลา มีแต่สติปัญญาฟาดฟันกับกิเลส ไม่ให้กิเลสมันมาทำธุรกิจใจ

ธรรมะแท้ ๆ ไม่ใช่ธรรมะธุรกิจ ถ้าธรรมะธุรกิจมันเป็นการต่อรอง มันเป็นการคาดหมายผล เป็นการเอาธรรมขององค์สมเด็จพระสัมมาสัมพุทธเจ้ามาสื่อสาร แต่ตัวมันจริงไม่มีสิ่งใดตกค้างในใจเลย ไม่มีสิ่งใดเป็นผลประโยชน์กับใจดวงนั้นเลย แต่มีแต่ธุรกิจเต็มหัวใจเลย มีแต่อ้างอิงทั้งนั้นเลย

ถ้าจิตเราละเอียดขึ้นมาแล้วมันจะว่องไวของมัน มันจับต้อง มันพิจารณาซ้าแล้วซ้าเล่า มันทำแล้วมันมีเหตุมีผล มีผลงานขึ้นมา คนเราทำงานแล้วไม่ได้ผลงานมันก็ท้อแท้ แต่คนยังทำยิ่งสนุก ยิ่งทำยิ่งเพลิดเพลิน ยิ่งทำแล้วยิ่งได้มรรคได้ผล มันขยันหมั่นเพียรนะ ขยันหมั่นเพียร นี่เวลา

ปัญญามันจุดคิดใจ เวลาปัญญามันจุดไม่คิด เวลามันลุ่มลुकลुकกลานมันก็ทุกข์ก็ยากของมัน แต่ เวลาปัญญามันจุดคิดขึ้นมา มันจะเผาไหม้ไป นี่ภาวนาเป็น ภาวนาเป็นมันก็มีความมูมานะ มีกำลังของมันขึ้นมา มีการกระทำ สติ มหาสติ มันจะเกิดเป็นซ้ำเป็นซ้อนขึ้นไป ปัญญามันจะละเอียด ลึกซึ้งขึ้นไป นี่จับต้อง ทั่วๆ ที่เมื่อก่อนว่ามันเร็วที่สุด มัน ไปที่สุด มันรวดเร็ว

เวลาพูด เหมือนเด็กเลย เด็กเก็บของให้พ่อให้แม่ พ่อแม่ตบมือให้ก็ดีใจ แค่นี้แหละ แค่นี้ ของมาให้ แค่นี้ของเข้าที่ จะไปเอาคุณงามความดีจากพ่อจากแม่แล้ว เหมือนเด็กไร้เดียงสาเลย แต่ เด็กนะ นี่ก็เหมือนกัน จิตใจที่มันลุ่มลुकลुकกลานอยู่นี้ ทำสิ่งใดก็เหม! มันทุกข์มันยากไปหมด มันลำบากลำบากไปหมดเลย แต่พอมันพัฒนาขึ้นไปแล้วนะ เราไม่ใช่เด็กไร้เดียงสาแล้ว เราเป็นบุคคล วยทำงาน เรากำลังทำงานได้เนื่องาน เราทำสิ่งใดได้แต่ผลประโยชน์ มันอยากทำ มันทำแล้วมันได้ ประโยชน์ ทำแล้วเราจะมั่นคงในชีวิต ทำแล้วมันจะสุขยอด

นี่ก็เหมือนกัน พอจิตมันภาวนาของมันได้ มันเริ่มภาวนาเป็น ปัญญามันเกิดขึ้นมา มันจับต้อง ของมัน มันพิจารณาของมัน พิจารณาซ้ำแล้วซ้ำเล่านะ ซ้ำแล้วซ้ำเล่า เพราะแก่นของกิเลส กิเลสใน หัวใจของสัตว์โลกมันสงวนที่อยู่อาศัยของมัน แม้แต่เป็นพระอนาคามีมันก็ไม่ปล่อยไปหรอก มันไม่ ปล่อยง่ายๆ ถ้าเป็นพระอนาคามีแล้วไม่มีคนขึ้นานะ มันก็ไปเกิดบนพรหมอีก ๕ ชั้น นี่กิเลส ละเอียด ละเอียดสุด มันรอเราอยู่ข้างหน้านะ เราจับได้แต่ลูกแต่หลานมันเท่านั้นนะ แล้วจับ ลูกหลานขึ้นมาต่อสู้อันก็เป็นการศึกษาๆ ไป จิตดวงนี้มันพัฒนาได้ จิตดวงนี้ถ้าพัฒนาแล้วมันจะมี วุฒิภาวะ มันทำของมันไป พิจารณาซ้ำแล้วซ้ำเล่า

ถ้าไม่ซ้ำแล้วซ้ำเล่า มันไม่ผ่าน เว้นไว้แต่ขีปปาภิญญา ขีปปาภิญญาปฏิบัติง่ายรู้ง่าย ปฏิบัติ แล้วมันผ่านพ้นไป แต่โดยข้อเท็จจริง มรรค ๔ ผล ๔ บุคคล ๘ จำพวก ๔ คู่ จิตดวงนี้มันเป็น ไม่ใช่ เนื้อหนังมังสาเราเป็น ไม่ใช่มนุษย์เป็น แต่จิตเป็น ถ้าจิตเป็น มันต้องมีเหตุผลรองรับในการ พิจารณาซ้ำแล้วซ้ำเล่า แล้วถ้ามันขาด เวลาขาดคือขณะจิต ถ้าขณะจิตที่มันเปลี่ยน จากปุณฺณเป็น กัลยาณปุณฺณ เราก็เข้าใจได้ เราทำได้

คนที่มีการเปลี่ยนแปลง จิตเขาพัฒนาไปแล้ว แต่เวลาพิจารณาโศคาปัตติมรรค โศคาปัตติผล คู่ที่ ๑ เขาผ่านของเขาไป เขาทำงานของเขาจบแล้ว เขาจะอธิบายถึงการกระทำของเขาได้ถูกต้อง แต่เวลาเขาอธิบายสิ่งที่เหนือกว่าเขาขึ้นไป เขาอธิบายไม่ได้ แต่ถ้าเขาอ้างอิงทางวิชาการ ทางธรรมขององค์สมเด็จพระสัมมาสัมพุทธเจ้า เขาก็อ้างอิงของเขาไป แต่เขาก็สงสัย เขาพูดจบกระบวนการของเขาไม่ได้ แต่เขาไปซ้ำแล้วซ้ำเล่าๆ เวลามันขาด บุคคลคู่ที่ ๒ โลกนี้ราบไปหมด โลกนี้ราบไปหมดนะ แล้ววิธีการต่อเนื่องไป ถ้าต่อเนื่องขึ้นไป วิธีการที่จะจับละ คู่ที่ ๓ คู่ที่ ๓ มันจะจับอย่างไร

ถ้ามันจับขึ้นมา คูสิ ถ้าจิตละเอียดขึ้น ไม่ละเอียดมันก็ติดของมัน เพราะเวลาติดของมัน มันจะต่อรอง ต่อรองด้วยธุรกิจ “นี่นิพพานแล้วละ นิพพานแล้ว” มันหมาหมดเลย หมาแล้วให้นิพพานไปเลย มันหมากิเลสมาใส่หัวรานะ

แต่ถ้าเรามีสติ ปัญญา มหาสติ มหาปัญญา มันจับของมันได้ กามราคะมันต้องจับได้ การจับนะ เวลาผู้ที่ประพฤติปฏิบัติจะไปหาครูบาอาจารย์ประจำว่า “มันว่างๆ แล้วทำอะไรต่อ มันปล่อยแล้วจะทำอย่างไรต่อ” เพราะการจับนี้ไม่ใช่ของง่ายนะ การขุดคุ้ยหากิเลส วิธีการที่เราจะชำระล้าง วิธีการที่เราจะหาผู้กระทำผิด ต้องหาให้ได้ ต้องหาให้เจอ สุดท้ายแล้วการหา พอเราเจอมันก็เจอกาย เจอเวทนา เจอจิต เจอธรรม แต่ส่วนใหญ่แล้วจิตเราจะบอกว่า “เราผ่านมาแล้ว เราปล่อยวางมาแล้ว มันไม่มี มันไม่มี มันไม่มีที่ไหนเลย เราค้นหาจนไม่มี” ทั่วๆ ที่มันพุดอยู่นั่นนะตัวมัน ไอ้คนพุดนั่นนะมันซัดๆ เลยละ แต่มันบอกว่า “ไม่มี หาแล้วหาอีกหาไม่เจอ ไม่มีเลย”

ครูบาอาจารย์ท่านต้องใช้อุบายวิธีการให้เขาสำนึกของเขาให้ได้แล้วย้อนกลับมา ทวนกระแส กลับ ถ้าทวนกระแสกลับ การจับต้องได้ ถ้าจับต้องได้นี้กามราคะ กามราคะ กาย เวทนา จิต ธรรมเหมือนกัน แต่พิจารณากาย กามราคะ กามฉันทะ ซ้ำแล้วซ้ำเล่า

เทคนิคเล่ห์เหลี่ยมของพ่อมัน ้วยทำงาน โอ้ย! สุขยอด สุขยอดจนทำให้หัวใจเราคนที่ปฏิบัติ ล้มลุกคลุกคลาน แทบจะกระอักนะ แต่ก็มีความปรารถนาจะทำ เพราะมันเหมือนอยู่ชั่วเอี่ยม อยากได้มรรคได้ผล มีการกระทำแยกแยะ พิจารณาซ้ำพิจารณาซาก ถึงที่สุดเวลามันขาด ทุกอย่างต้องขาด คำว่า “ขาด” หมายถึงสมุจเฉทปหาน

ตทั้งคปหานชั่วครวๆ ถ้ามันสมุจเฉตปหาน สมุจเฉตปหานมันคืออะไร สมุจเฉตปหานก็คือชื่อใจ แต่เวลามันสมุจเฉตปหานในหัวใจ มรรคญาณ มรรคสามัคคีมันรวมตัว มันชำระล้างครึน! อย่างนี้ มันคืออะไร ถ้าคนไม่เคยรู้เคยเห็นมันจะเอาอะไรมารู้มาเห็นล่ะ ถ้ามันเห็นขึ้นมาจริง มันก็เป็นจริง

พิจารณาซ้ำๆๆ ขึ้นไปจนมันว่างหมด สิ่งที่มีมันเป็นสิ่งที่ตกค้างในใจ พอตกค้างในใจ มันทำความสะอาดหมด จิตเดิมแท้นี้ส่องใส ส่องใสนี้ตัวอวิชา ตัวพ้อมัน ตัวปุแล้ว จากฆ่าพ่อก็ถึงปู่ ถ้าปู่ ต้องใช้ความละเอียดลึกซึ้ง ปัญญาญาณนะ กตญาณ

องค์สมเด็จพระสัมมาสัมพุทธเจ้าบอกว่า “ถ้าไม่มีกิจ ๑๒ อันนี้ เราจะไม่ปฏิบัติตนว่าเป็นพระอรหันต์” แล้วจะปฏิบัติตนว่าเป็นพระอรหันต์ มันเกิดขึ้นมา กิจญาณ สัจญาณ กตญาณที่มันจะเกิดขึ้นจากการกระทำ วงรอบของมัน ถ้าวงรอบของมันย้อนกลับมาทำลายวงรอบนั้น กตญาณใจ รู้ว่าสิ้นสุดกระบวนการแล้ว ถ้าสิ้นสุดกระบวนการ ทำ พิจารณา จับแล้ว พิจารณาซ้ำ ถึงที่สุดมันทำลายอวิชา

จิตเดิมแท้นี้ส่องใส จิตเดิมแท้หมองไปด้วยอุปกิเลส จิตเดิมแท้นี้ส่องใส จิตเดิมแท้นี้จะเป็นผู้ข้ามพ้นกิเลส ทำลายจิตเดิมแท้นี้ กระบวนการของมัน นี้กตญาณ รู้ว่าได้ทำลายแล้ว ถ้าทำลายแล้ว สิ้นสุดของการกระทำ ถ้าสิ้นสุดของการกระทำนะ มันไม่มีให้ทำอีกแล้ว มรรค ๔ ผล ๔ บุคคล ๔ คู่ ได้พัฒนาขึ้นไปถึงที่สุด มรรค ๔ ผล ๔ นิพพาน ๑ เอวัง